

INSTITUTIONEN FÖR GLOBALA STUDIER

Otrygghet från ett människorättsperspektiv: (O)jämsställd trygghet på BmSS i Göteborgs Stad

Examensarbete i mänskliga rättigheter, 30 hp

VT 2021

Författare: Frida Skoog

Handledare: Mona Lilja

Abstract

Sweden has ratified fundamental human rights conventions such as The Universal Declaration of Human Rights, The Convention of All Forms of Discrimination against Women (CEDAW), and the Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD). However, the implementation is not complete and still needs work on a national as well as a local level. A nation wide survey conducted by the Swedish Association of Local Authorities and Regions shows a gap between men and women with disabilities living in supported housing (BmSS) when it comes to their experience of safety in their home in many of the Swedish municipalities. Although the experience of safety on its own is not a human right per se, it can be related to several human rights in the conventions mentioned above. That the experience of safety is rated lower among women in supported housing than that among men, is thus a problem related to gender equality as well as other human rights found in the conventions above. There is a gap in the research surrounding the experience of safety in supported housing, that often lacks the gender perspective. The research on experiences of safety that has a gender perspective tends to lack a perspective on disability. It also tends to focus on public spaces.

Starting in the example of the city of Gothenburg (Göteborgs Stad), the aim of this thesis is to explore how the municipality work toward a gender equal experience of safety for the residents of supported housing. It does so on a basis of interviews with eleven officials within the area of supported housing, as well as on basis of regulatory documents. It does so based on theories of intersectionality and gender equality, as well as theories of safety and human rights based approach, that analyzes and categorizes the results with the help of dimensions in an analysis of ideas. The main results shows that the city of Gothenburg lacks an efficient way to work with a gender equal experience of safety. The city is, according to the regulatory documents, supposed to work with gender mainstreaming in all of their activity, which they are not practicing in the area of supported housing. Instead it seems to be up to every unit manager to lay the bar for the work with gender equality. That makes it hard, if not impossible, to work with the experience of safety in a way that fully correlates with the human rights.

Key words: Safety, gender equality, human rights, supported housing, disability, human rights based approach

Nyckelord: Trygghet, jämställdhet, mänskliga rättigheter, BmSS, funktionsnedsättning, människorättsbaserat arbete

Antal ord: 20.061

Förord

Jag vill börja med att tacka alla tjänstepersoner på Göteborgs Stad som ställt upp med er tid och information till denna uppsats. Utan er hade inte uppsatsen kunnat skrivas, och samtalen med er gav mig ovärderlig input både inför uppsatsen och yrkeslivet. Tack även till min handledare, Mona Lilja, som läst, peppat och gett värdefull feedback under skrivprocessen. Tack Allan, för din förståelse när jag gått in i uppsatsbubblan och för din förmåga att hålla mig över ytan. Alla ni i familj och vänner som hjälpt mig hålla skrivarglöden uppe mitt i rådande pandemi genom uppmuntrande ord, videomöten, promenader och en och annan coronaanpassad AW eller fika för att rensa hjärnan ska också ha ett stort tack – ni vet vilka ni är!

Frida Skoog
Göteborg 7/5-2021

Innehållsförteckning

Abstract	0
Förord.....	0
Förkortningar.....	1
Tabeller och figurer	1
1.0 Inledning och problemformulering.....	2
1.1 Syfte och frågeställningar.....	3
1.2 Avgränsningar	3
1.3 Disposition.....	4
2.0 Tidigare forskning	5
2.1 Jämställd trygghet i det offentliga rummet.....	5
2.2 Forskning om trygghet på BmSS och motsvarande boendeformer	7
3.0 Teoretisk ansats och begreppsram.....	9
3.1 Människorättsbaserat arbetssätt.....	9
3.2 Vad är trygghet?	10
3.3 Intersektionalitet och makt	12
3.7 Ordlista med andra viktiga begrepp	14
Kön/genus.....	14
Funktionsnedsättning/funktionshinder	14
Funktionstillstånd	15
4.0 Metod och material.....	15
4.1 Urval, material och källor.....	16
4.2 Analytisk metod	18
5.0 Forskningsetisk diskussion.....	20
6.0 Bakgrund	22
6.1 Konventionen om mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning.....	22
6.2 Sveriges funktionshinderspolitik.....	22
6.3 Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade.....	23
6.4 Vad är BmSS?	23
6.5 Individens behov i centrum (IBIC).....	24
6.6 Förvaltningen för funktionsstöd	24
6.7 Brukarundersökningen från Sveriges kommuner och regioner.....	25
7.0 Resultat och analys.....	26
7.1 Göteborgs stad och mänskliga rättigheter	27
7.2 Göteborgs Stad och jämställdhet	31
7.2.1 Könsmakt.....	33

7.2.2 Könsneutralitet	38
7.3 Göteborgs Stad och trygghet	39
7.3.1 Trygghet/otrygghet som en produkt av Göteborgs Stads arbete med rättighetsbärarna.....	40
7.3.2 Trygghet/otrygghet som en produkt av yttre faktorer	46
8.0 Sammanfattande diskussion	49
8.1 Vilka idéer kan utrönas kring jämställdhet respektive trygghet på BmSS, utifrån intervjuer med tjänstepersoner och styrande dokument?.....	49
8.2 Hur arbetar Göteborgs Stad i praktiken kring jämställd trygghet på BmSS, baserat på respondentintervjuer och styrande dokument?	51
8.3 På vilket/vilka sätt påverkar detta arbete brukarnas mänskliga rättigheter?.....	51
8.4 Vidare forskning.....	52
9.0 Källförteckning.....	53
Bilaga 1: Intervjuguide respondentintervjuer.....	
Bilaga 2: Intervjuguide informantintervjuer.....	

Förkortningar

BmSS – Bostad med särskild service

BRÅ – Brottsförebyggande rådet

CEDAW – Konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor

FN – Förenta nationerna

IBIC – Individens behov i centrum

LSS – Lag om stöd och service för vissa funktionshindrade

SKR – Sveriges kommuner och regioner

SoL - Socialtjänstlagen

Tabeller och figurer

Figur A. Dimensioner, s 19

Figur B. Idéer om mänskliga rättigheter, s 26

Figur C: Idéer om jämställdhet, s 30

Figur D: Idéer om trygghet, s 38

Tabell A1: ”Känner du dig trygg med personalen?”, s 25

Tabell A2: ”Är du rädd för något hemma?”, s 26

1.0 Inledning och problemformulering

Den första artikeln i FN:s konvention om avskaffandet av all slags diskriminering av kvinnor (CEDAW) definierar diskriminering av kvinnor som ”varje åtskillnad, undantag eller inskränkning på grund av kön, vars effekt eller uppsåtliga syfte är att begränsa eller omintetgöra kvinnors mänskliga rättigheter och grundläggande friheter” (United Nations, 1979). De stater som har ratificerat konventionen är enligt den andra artikeln i konventionen skyldiga att vidta åtgärder för att främja jämställdhet mellan könen (Ibid.).

Vidare deklarerar i konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning att ”Denna konventions syfte är att främja, skydda och säkerställa det fulla och lika åtnjutandet av alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter för alla personer med funktionsnedsättning och att främja respekten för deras inneboende värde” (United Nations, 2008). I konventionen understryks att rättigheterna har bäring på jämställdhet mellan kvinnor och män (Ibid.). I den internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter betonas också rätten till bästa möjliga fysiska och psykiska hälsa för alla människor (United Nations, 1966).

Sverige har ratificerat samtliga ovan nämnda konventioner, och dessutom är kön och funktionsnedsättning två av diskrimineringsgrunderna som är inskrivna i den svenska diskrimineringslagen (United Nations, u.å.; Diskrimineringslagen 2008:567). Trots detta kan vi se att implementeringen av de mänskliga rättigheterna fortfarande brister, och en heterogen grupp som blir särskilt sårbar i detta är kvinnor med funktionsnedsättning. I en rapport från 2021 skriver Jämställdhetsmyndigheten att skillnader i självskattad hälsa mellan könen kvarstår, och särskilt stort är glappet mellan män och kvinnor med funktionsnedsättning, där 55 procent av kvinnorna och 63 procent av männen skattar sin hälsa som god (Jämställdhetsmyndigheten, 2021). Enligt myndigheten existerar inte detta glapp mellan män och kvinnor hos den övriga befolkningen. I rapporten lyfts bland annat otrygghet som en möjlig bidragande faktor till ohälsa.

Varje år genomför Sveriges kommuner och regioner (SKR) brukarundersökningar i flera olika verksamheter inom funktionshinderområdet i landet. Bland annat tittar de på olika former av boendeverksamheter enligt Lagen om Stöd och Service till vissa funktionshindrade (LSS) och Socialtjänstlagen (SoL). I resultaten går att utläsa att det finns skillnader mellan könen i vissa typer av verksamheter, särskilt tydligt i boende med särskild service (BmSS), som pekar på att kvinnor som bor på dessa boenden upplever en större otrygghet på boendet än män i Sverige som helhet såväl som i Göteborgs kommun (Sveriges kommuner och regioner, 2020).

Enligt Sveriges folkhälsopolitik är det ett grundläggande mänskligt behov att ha en sund, trygg och trivsamt boendemiljö. Boendemiljön påverkar i längden hälsan såväl som möjligheten att klara av arbete utbildning och andra viktiga delar av livet (Folkhälsomyndigheten, 2019). Att tryggheten upplevs sämre för kvinnor än för män på funktionshindersverksamheter runt om i Sverige är således både ett jämställdhetsproblem såväl som ett problem för implementeringen av en rad andra mänskliga rättigheter såsom rätten till bästa möjliga hälsa och rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

1.1 Syfte och frågeställningar

Jämställd trygghet i forskningen handlar ofta om stadsplanering och offentliga platser. Forskning om trygghet på BmSS och liknande boenden med en privat lägenhet samt ett delat allmänutrymme i Sverige och internationellt, saknar däremot ofta ett jämställdhetsperspektiv i den begränsade omfattning den existerar. Forskning om jämställd trygghet på BmSS och motsvarande internationella boendeformer är intressant eftersom boendeformen innehåller både en privat lägenhet och ett delat allmänutrymme. Gränsen mellan privat och offentligt kan ibland vara svårdragen, och den som bor på BmSS har ingen möjlighet att själv välja de medboende som det allmänna utrymmet delas med, eller den personal som den dagliga kontakten består i.

Syftet med denna uppsats är att med utgångspunkt i de mänskliga rättigheterna undersöka hur Göteborgs Stad arbetar kring jämställd trygghet hos de individer som bor i stadens BmSS.

För att uppfylla syftet lyder därmed de övergripande frågeställningarna för uppsatsen:

- Vilka *idéer* kan utrönas kring jämställdhet respektive trygghet på BmSS, utifrån intervjuer med tjänstepersoner och styrande dokument?
- Hur arbetar Göteborgs Stad i praktiken kring jämställd trygghet på BmSS, baserat på respondentintervjuer och styrande dokument?
- På vilket/vilka sätt kan detta arbete påverka brukarnas mänskliga rättigheter?

Studiens relevans för ämnesområdet mänskliga rättigheter kan främst förklaras genom att den visar exempel på implementering och praktiskt arbete med rättigheterna på kommunal nivå.

1.2 Avgränsningar

Tjugo veckor är en begränsad tid, och denna uppsats har därför kommit att avgränsas på flera sätt. För det första har begränsningar gjorts gällande vilka verksamheter som omfattas av forskningen. Att det blev just BmSS beror på att det var de verksamheter ur SKR:s brukarundersökning där det syns högst andel svarande som är otrygga, samtidigt som det

finns ett glapp mellan hur kvinnor och män skattar sin trygghet. Göteborgs Stad som fall valdes av tre skäl. Dels att Göteborg är en stor kommun med många BmSS och många anställda tjänstemän, vilket gör att konfidentialiteten stärks med tanke på den etiska aspekten av undersökningen, dels att kommunens funktionshindersverksamheter deltog i den senaste versionen av SKR:s brukarenkät. Det tredje och sista skälet handlar om att jag som forskare bor i Göteborg och under rådande pandemi av covid-19 ändå ville kunna åka ut på plats för intervjuer eller studiebesök om behov skulle uppstå, för att så hög kvalitet som möjligt skulle uppnås i uppsatsen.

Det finns flera grupper inom boende som hade kunnat intervjuas i den här studien. Studien hade kunnat utformas utifrån ett brukarperspektiv, vilket exempelvis skulle kunna ge en indikation på i vilka situationer och varför kvinnor som bor på BmSS upplever sig otrygga, eller hur kvinnorna uppfattar att Göteborgs Stad realiserar deras mänskliga rättigheter. Tidigt i uppsatsprocessen uteslöts dock detta alternativ av två anledningar – dels på grund av det etiska dilemma som uppstod i att åka runt på boenden under rådande pandemi av covid-19, dels på grund av att uppsatsen ämnar till att studera uppåt och därmed synliggöra *normaten* (se 3.3). Andra möjliga sätt hade varit att genomföra studien ur ett personalperspektiv, eller utifrån ett helt strategiskt perspektiv. Att valet föll på just enhetschefer, beror på att de kan ses som en central länk mellan strategi och utförarverksamhet. Det bör hållas i minnet att intervjuer med exempelvis brukare eller stödassistenter troligtvis skulle ge andra perspektiv på uppsatsens frågeställningar.

Avgränsningarna har även påverkat vilka styrande dokument som analyserats i staden. Staden har ett flertal styrande dokument som alla är sammanknutna. På grund av begränsat utrymme i uppsatsen valdes tre övergripande dokument ut som ansågs mest relevanta för att besvara uppsatsens frågeställningar på ett adekvat sätt. Dessa presenteras vidare i kapitel 7.0.

1.3 Disposition

Uppsatsen delas upp i åtta kapitel. I kapitel 2.0 presenteras några olika perspektiv på forskningen om trygghet, genus och funktionsförmåga. Detta kan inte ses som en fullständig bild av trygghetsforskningen, utan är snarare tänkt att ge en fingervisning om vilka ingångar som finns när det kommer till forskning som är av relevans för området jämställd trygghet för personer med funktionsnedsättning. Forskningsöversikten är också tänkt att verka som en ingång i potentiella förklaringar till otrygghet. I kapitel 3.0 presenteras uppsatsens teoretiska utgångspunkter i form av teorier om människorättsbaserat arbete, trygghet samt makt och intersektionalitet. I kapitel 4.0 beskrivs hur dessa teorier operationaliseras med hjälp av

dimensioner som analysmetod, samt hur insamlingen av material gått till i fallstudien. I kapitel 5.0 följer en forskningsetisk diskussion, och i kapitel 6.0 ges en kort bakgrund till resultatredovisningen som är tänkt att ge en överblicksbild av Sveriges funktionshinderspolitik och hur denna löper ut i den konkreta verksamheten på BmSS, för läsaren som inte tidigare är bekant med ämnet. I kapitel 7.0 redovisas och analyseras resultatet, och summeras sedan i en sammanfattande diskussion som knyter an till forskningsfrågorna tillsammans med slutsatser och förslag på kommande forskning i kapitel 8.0.

2.0 Tidigare forskning

För nästan två decennier sedan konstaterade Karen Barron (2004) att forskning om genus och forskning om funktionstillstånd sällan knöts samman – i största delen av genusforskningen saknades ett funktionshinderperspektiv, och i största delen av funktionshinderforskningen saknades ett genusperspektiv. Detta är en lucka i forskningen av stor betydelse då forskning pekar på att förtrycket förstärks mångdubbelt om man tillhör både gruppen kvinnor och gruppen personer med funktionsnedsättning (Söder & Grönvik, 2008, s 15). Detta verkar, åtminstone när det kommer till det trygghet som avgränsat forskningsområde, fortfarande stämma till stor del.

2.1 Jämställd trygghet i det offentliga rummet

Enligt den nationella trygghetsundersökningen från 2020 som genomfördes av Brottsförebyggande rådet (BRÅ), upplever en större andel kvinnor än män i Sverige otrygghet när de rör sig ensamma ute i sitt bostadsområde sent på kvällen. Bland kvinnor och män känner 38 procent respektive 22 procent sig otrygga i denna situation, varav 10 procent kvinnor och 2 procent män helt avstår från att gå ut på grund av otrygghet (BRÅ, 2020). Detta är ingen ny företeelse, utan statistiska undersökningar har genomgående visat på att kvinnor är mer otrygga än män i liknande situationer sedan flera årtionden tillbaka (Listerborn, 2002, s 80).

Stadsmiljöer och genus har varit ett tvärvetenskapligt forskningsfält i den internationella forskningen sedan 1980-talet (Spain, 2014, s 592). Både genus och plats ses i denna forskning som socialt konstruerat – platser konstrueras av dem som vistas i dem likaväl som att de förkroppsligar de könsrelationer och maktordningar som föreligger (Ibid., s 582). Det finns olika vägar in i forskningen om jämställd stadsutveckling och otrygghet i relation till detta. Enligt Forssell, Listerborn och Andersson (2010, s 17) finns det två huvudsakliga sådana – en

mer kriminologisk ingång där otryggheten ses som en produkt av reell brottslighet, samt en tvärvetenskaplig ingång där själva upplevelsen av otrygghet ses som ett fristående område.

Den ojämförbara tryggheten har föranlett en hel del projekt i det offentliga rummet i Sverige. Bland annat har Boverket och länsstyrelserna tidigare haft ett regeringsuppdrag om ”att stärka tryggheten i stads- och tätortsmiljöer ur ett jämställdhetsperspektiv”, som Boverket kallade för *Tryggt och jämnt* (Boverket, 2020). Detta bestod bland annat i att betala ut medel till projekt som ansågs svara mot regeringsuppdraget, och innehöll åtgärder som var fysiska, strategiska eller metodutvecklande och handlar bland annat om bättre belysning, trygghetsvandringar och utbildningssatsningar (Forssell m.fl., 2010, s 63-64). När forskare på Malmö högskola utvärderade arbetet med regeringsuppdraget, menar de att kopplingen mellan trygghet och jämställdhet i projekten ofta är svag, då insatserna ofta tenderar att fokusera på att stärka tryggheten generellt, i stället för att fokusera på åtgärder för gruppen kvinnor, som är den grupp som upplever sig mest otrygga (Ibid, s 65). Dessutom belyser forskarna att utgångspunkten är kvinnors upplevda otrygghet, i stället för otrygghet som produkt av faktiskt våld, vilket hade kunnat leda till andra typer av åtgärder (Ibid, s 71-72).

I sin avhandling *Trygg stad* genomförde Carina Listerborn för avhandlingens räkning en fallstudie i Göteborgs Stad där hon intervjuade ett tjugotal tjänstemän om trygghet och det konkreta arbetet med trygghet (Listerborn, 2002, s 147). Hon utgår i studien ifrån ”kvinnors rädsla, trygghetsskapande projekt och stadsbyggnad ur ett feministiskt perspektiv”, där rädslan är specifik för sexuellt våld, och kontextualiserar otrygghet genom mentala, sociala och fysiska aspekter av rädsla (Ibid, s 4; s 32; s 205). I Listerborns fallstudie lägger aktörerna mycket fokus på den fysiska miljön när det gäller det lokala trygghetsarbetet i Göteborgs Stad (Ibid, s 199). Historiskt sett har jämställdhetsperspektivet varit svårförenat med åtgärder i den fysiska miljön (Forssell m.fl., 2010, s 68). Listerborn presenterar med hjälp av fallstudien och tidigare forskning en diskurs om trygghet och har identifierat fyra olika deldiskurser kring trygghet, jämställdhet och stadsbyggnad. En av dessa kan anses av särskild vikt för denna uppsats – den deldiskurs Listerborn kallar för *Den utsatta kvinnan* (Listerborn, 2002, s 244-245). Detta synsätt har framförts framför allt av feminister och har synliggjort rädslan som kvinnor upplever i stadsmiljöer, samt de könsmaktsrelationer som påverkar denna upplevelse. Samtidigt som deldiskursen lagt fokus på kvinnor, skriver Listerborn att den även fått kritik, då den är enkelriktad och tenderar att förstärka bilden av kvinnor som offer eller svaga (Ibid.). Listerborn lyfter fram detta som en paradox: att tala om kvinnors rädsla och otrygghet kan å

ena sidan sätta fokus på problemet och därmed leda till en frigörelse, å andra sidan reproducera bilden av kvinnan som offer (Ibid., s 252).

2.2 Forskning om trygghet på BmSS och motsvarande boendeformer

När det kommer till internationell forskning på BmSS och motsvarande internationella boendeformer i relation till trygghet har det i detta uppsatsarbete i linje med vad Brolin (2016) tidigare konstaterat varit svårt att generera en överblick då den engelska terminologin för boendeformer och boendeinsatser är mycket varierande. Det är också svårt att hitta forskning om denna typ av boendeformer som tittar på skillnader mellan kvinnor och män eller på annat sätt belyser trygghetsfrågorna på BmSS ur ett könsperspektiv. Nedan presenteras dock några nationella och internationella studier som baserat på kvalitativa brukarintervjuer tagit fram data om trygghet på BmSS eller motsvarande boendeformer. Studierna som sammanfattats nedan har riktats mot målgrupper med psykiska och/eller intellektuella funktionsnedsättningar, och är genomförda i Sverige, Norge, Australien och USA.

Trygghet kopplas samman med boendetillfredsställelse för personer i boenden som motsvarar BmSS i flertalet tidigare studier (Brolin, 2016; Roos m.fl., 2016; Tsemberis m.fl., 2003). Brolins (2016) studie visar till exempel på att ”trygghet, säkerhet och avskildhet” är den främsta faktorn av fem till att ha en allmän tillfredsställelse över sitt boende. Forskningen visar också på att de som bor i BmSS eller i liknande boendelösningar över lag upplever en hög grad av trygghet. Bengtsson-Tops m.fl. (2014) påtalar dock det paradoxala i att boendeformen många gånger å ena sidan skapar känslor som trygghet, sammanhang, privatliv och allmänt välmående, å andra sidan otrygghet, försummelse och beroende. Brolins (2016) studie går i linje med detta och visar på hur trygghet i bostaden respektive otrygghet i bostadsområdet omnämns som de bästa och sämsta aspekterna av boendet av brukarna som deltog i studien. Å ena sidan att ha en privat plats att vila, den egna lägenheten, som kan upplevas som en trygghet, å andra sidan genererade det rädsla och otrygghet att tvingas samman med andra personer (medboende) som man inte själv valt (Bengtsson-Tops m.fl., 2014). Detta är återkommande i flera studier, exempelvis visar Brolin (2016) på hur brukarna känner otrygghet och osäkerhet när personer – personal och medboende – går in i deras lägenheter utan tillåtelse och därmed inkräktar på deras privata sfär. Även konflikter mellan medboende skapar otrygghet, i vissa fall påverkar detta brukarnas vilja och trygghet att kunna vistas i allmänutrymmena, vilket vissa respondenter inte ville göra utan personal då de hade blivit mobbade eller skrämde av medboende (Robinson, 2014; Roos m.fl., 2016). Vissa brukare tyckte också att det skapade en otrygg känsla när medboende försökte övertala dem

att göra dem tjänster eller bjuda dem på cigaretter (Bengtsson-Tops m.fl., 2014). Detta blev särskilt tydligt i Robinsons (2014) studie, där både brukare med boendelösning som liknar BmSS och boendestöd deltog, och där respondenterna som bodde tillsammans med andra brukare upplevde lägre grader av trygghet. Å andra sidan har boendeformen även visat sig ha positiv inverkan på upplevelsen av trygghet – brukare med psykiska funktionsnedsättningar uttryckte till exempel att de inte behövt läggas in på sjukhus (psykiatri) i lika hög grad sedan de flyttade in, vilket de såg som tecken på trygghet (Roos m.fl., 2016).

Medboende och personal är också en källa till både trygghet och otrygghet, sett till resultaten av dessa studier. Att kunna ha en stabil och tillitsfull relation till personalen var en bidragande faktor till trygghet, vilket också bidrog till att man kände sig säker att vistas i allmänutrymmen med personal närvarande, om man kände sig osäker på sina medboende (Robinson, 2014; Roos m.fl., 2016). Otrygghet kunde dock uppstå om personalen bröt överenskommelser, försökte påverka brukarnas aktiviteter eller gick in i deras privata bostäder utan tillåtelse (Bengtsson-Tops m.fl., 2014; Brolin, 2016). Några brukare pratade om verbala övergrepp och respektlöshet från personal, samt att personal tagit med sig bekanta in i brukarnas lägenheter på betald arbetstid (Robinson, 2014).

Brukarna i Robinsons (2014) studie definierar med hjälp av respondenterna trygghet enligt följande:

Feeling safe means different things for different people. Some people say that feeling safe feels like
no-one is going to hurt you
people care about you
you know the rules
you have a say in the way things happen
people listen to you
people will help you if you have a problem. (Robinson, 2014, s.102)

Gemensamt för ovan nämnda studier verkar vara att det främst är interpersonella relationer som avgör hur trygga brukarna upplever sig på sitt boende. I Robinsons (2014) studier kretsade respondenternas första tankar kring säkerhet visserligen kring fysisk säkerhet - att låsa dörrar, brandsäkerhet, alarm, med mera - medan deras personliga erfarenheter av detta ofta handlade om människor omkring dem. I Robinsons (2014) studie pekade resultaten även på att dessa typer av problem var svårare att lösa inom funktionshinderverksamheterna än om problem uppstod med allmänheten.

3.0 Teoretisk ansats och begreppsram

Den teoretiska utgångspunkten i denna uppsats positionerar sig inom socialkonstruktionismen, i linje med hur Vivien Burr karakteriserar densamma. Den första av fyra utgångspunkter som enligt Burr karakteriserar socialkonstruktionismen är ett kritiskt förhållningssätt till kunskap, det vill säga att ingen kunskap är en objektiv sanning utan är snarare ett sätt för oss människor att kategorisera världen. Den andra utgångspunkten är att historisk och kulturell kontext alltid präglar vår syn på kunskap och vår världsbild. Den tredje utgångspunkten är att det finns ett samband mellan vår världsbild och sociala processer – att världsbilden skapas och upprätthålls i de sociala processerna. Burrs fjärde och sista utgångspunkt är att det finns ett samband mellan kunskap och social handling, på det sättet att världsbilden bestämmer vilka handlingar som blir naturliga och vilka som blir otänkbara. (Winther Jörgensen, M., & Phillips, L., 2000, s 11-12).

3.1 Människorättsbaserat arbetssätt

Enligt Abiri, Brodin och Johansson (2008, s 16) kan en verksamhet integrera mänskliga rättigheter framför allt genom två tillvägagångssätt. Det första är att arbetet med mänskliga rättigheter ses som ett fristående område vilket genom ett kontinuerligt utvecklingsarbete ska stärka de mänskliga rättigheterna inom verksamheten, medan det andra är att mänskliga rättigheter ses som något som behöver genomsyra samtliga politikområden, då detta berör all politik, och ses då snarare som ett ramverk för politiken än som ett av många perspektiv. Författarna beskriver att det senare arbetssättet, vilket brukar kallas människorättsbaserat arbetssätt, fokuserar på samtliga mänskliga rättigheter, medan en risk med det första arbetssättet är att det många gånger tenderar att fokus bara hamnar på vissa rättigheter, framför allt de medborgerliga och politiska rättigheterna, och de institutioner som primärt jobbar med dessa. (Ibid.).

FN har utarbetat kriterier för att förståelsen för begreppet människorättsbaserat arbetssätt ska vara likvärdig inom FN-systemet, vilken är tredelad. Något förenklat innebär dessa tre delar 1) att utvecklingsprogram och policys ska sträva efter att vidare förverkliga de mänskliga rättigheterna enligt internationella MR-instrument, 2) att principer om och standarder för de mänskliga rättigheterna ska ligga till grund för allt utvecklingssamarbete i alla sektorer och i alla faser av arbetet, samt 3) att utvecklingssamarbetet ska bidra till kapacitetsutveckling av skyldighetsbäraren för att uppfylla sina skyldigheter samt bidra till att rättighetsbäraren kan hävda sina mänskliga rättigheter. (UNSDG, 2003). *Skyldighetsbäraren* blir i kontexten för denna uppsats Göteborgs Stad, det vill säga kommunen, som ska tillgodose

rättighetsbärarens, det vill säga medborgarens, kommuninvånarens och brukarens mänskliga rättigheter.

Enligt FN är det inte ett människorättsbaserat arbetssätt om inte arbetet har utgångspunkt i att det som görs ska bidra till att realisera en eller flera mänskliga rättigheter. De principer om mänskliga rättigheter som ska ligga till grund för arbetet är universalitet och omistlighet, odelbarhet, ömsesidigt beroende och sambundenhet, jämlikhet och ickediskriminering, delaktighet och inkludering, samt ansvar och rättsstatsprincip. En aktör som jobbar med ett människorättsbaserat arbetssätt ska också identifiera rättighetsbärarna av och skyldighetsbärarna för att de mänskliga rättigheterna upprätthålls och förverkligas. När människorättsbaserat arbete utförs på rätt sätt genomsyrar de mänskliga rättigheterna alltså allt arbete, alla processer och samtliga delar av en verksamhet (UNSDG, 2003). I uppsatsen används FN:s definition ovan när människorättsbaserat arbetssätt diskuteras.

3.2 Vad är trygghet?

Trygghet är ett brett begrepp som används i många olika kontexter, vilket kan utrönas av kapitel 2.0. Ur ett människorättsperspektiv är *social trygghet* en mänsklig rättighet förankrad i såväl den allmänna deklARATIONEN av mänskliga rättigheter som i konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (United Nations, 1948, 2008). I den senare betonas att särskilt flickor och kvinnor med funktionsnedsättning ska ha tillgång till sociala trygghetsprogram och fattigdomsbekämpningsprogram (Ibid.). I Sverige kan exempelvis insatserna enligt Lagen om stöd och service för vissa funktionshindrade (SFS 1993:387), inom vilken bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna är en sådan insats, anses vara en del av ett sådant socialt trygghetsprogram.

Begreppet trygghet används i denna uppsats i en bredare bemärkelse än den sociala trygghet som benämns ovan. Nationalencyklopedin definierar trygghet som att vara ”fri från oroande eller hotande inslag om företeelser som utgör en del av människans omgivning” eller ”som inte behöver känna sig oroad eller hotad om person” (Nationalencyklopedin, u.å.). För att ytterligare definiera trygghet och knyta den till mänskliga rättigheter i denna uppsats använder jag mig i uppsatsen av den definition som tagits fram av Robinson i samråd med brukare på boenden som liknar BmSS (Se kapitel 2.3). Brukarna som deltagit i Robinsons studie har intellektuella funktionsnedsättningar och kan således inte anses representativa för alla som bor på BmSS (Robinson, 2014). Eftersom denna uppsats inte syftar till att undersöka varför otrygghet på BmSS uppstår, utan hur Göteborgs Stad tar sig an problemet med otrygghet

utifrån ett jämställdhetsperspektiv, används dock definitionen för att förklara vad som menas med trygghet i denna uppsats. Den första raden i definitionen tydliggör att *trygghet betyder olika saker för olika personer* (Ibid.). Eftersom uppsatsen tar avstamp i den ojämställdhet som kan utrönas i en brukarundersökning där individer som bor på BmSS själva har skattat sin trygghet, kan det vara så att de individer som svarat på enkäten har olika uppfattningar om vad trygghet är för dem samt att de kan ha olika anledningar till att de känner sig trygga/otrygga, i linje med Robinsons definition.

Den andra raden i definitionen klargör att trygghet kan vara att känna att *ingen kommer att skada en* (Robinson, 2014, s. 102). Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning slår i artikel 16 fast rätten att inte utsättas för utnyttjande, våld eller övergrepp både i och utanför sitt hem samt med hänsyn till om detta är könsrelaterat (United Nations, 2008). Den tredje raden i Robinsons definition klargör att trygghet kan vara att *människor bryr sig om en* (Robinson, 2014, s. 102). Detta kan exempelvis knytas till artikel 3 och principen om ”respekt för olikheter och acceptering av personer med funktionsnedsättning som en del av den mänskliga mångfalden och mänskligheten” (United Nations, 2008). De fjärde, femte och sjätte raderna i definitionen klargör att trygghet kan vara att *man känner till reglerna* [på boendet], att *man får vara med och bestämma om hur saker och ting händer*, samt att *människor lyssnar på en* (Robinson, 2014 s. 102). Att känna till eventuella regler som finns i boendet är en förutsättning för att vara inkluderad och kunna delta i samhället på lika villkor, i linje med principen om detta i artikel 3 (United Nations, 2008). Att vara delaktig i beslut och att bli lyssnad på är också en förutsättning för artikel 19, rätten att leva självständigt och att delta i samhället, vilken bland annat innefattar att kunna ”leva i samhället med lika valmöjligheter som andra personer” (Ibid.). Den sista raden i definitionen handlar om att *människor hjälper en om man har ett problem* (Robinson, 2014, s. 102). Jag skulle vilja knyta även detta till såväl principen om ”fullständigt och faktiskt deltagande och inkludering i samhället” enligt artikel 3, samt även ovan nämnda artikel 19, vilken även innefattar ”sådant personligt stöd som är nödvändigt för att stödja boende och deltagande i samhället och för att förhindra isolering och avskildhet från samhället” (United Nations, 2008). Utifrån detta synsätt är en utgångspunkt i uppsatsen antagandet om att ökad känsla/upplevelse av trygghet blir en effekt av att de mänskliga rättigheterna uppfylls.

Att använda ovanstående definition som teoretisk bas i uppsatsen blir ett sätt att knyta det breda begreppet trygghet till mänskliga rättigheter och därmed skapa en förförståelse för varför en jämställd trygghet är viktigt för att brukarnas mänskliga rättigheter ska tillgodoses.

3.3 Intersektionalitet och makt

Intersektionalitet är antagandet om att kön/genus och andra sociokulturella kategorier som exempelvis etnicitet, sexualitet, klass och funktionsförmåga måste förstås i relation till varandra (Lykke, 2010, s.50). Det finns många olika teorier om intersektionalitet, och i denna uppsats används begreppet i en mycket renodlad form och framförallt som en filosofisk utgångspunkt där grundantagandet är att dessa sociokulturella kategorier samverkar med varandra och inte kan förstås var för sig. Dessutom kommer kategorierna hädanefter benämnas som maktordningar, då denna uppsats strävar efter att med hjälp av den intersektionella analysen synliggöra just dessa maktordningar, och hur dessa stratifierar samhället, snarare än hur intersektionerna påverkar individers identitet (Söder & Grönvik, 2008, s 13).

Begreppet vilar i uppsatsen på antagandet att idén om en enda enhetlig kategori av kvinnor enligt en strikt kön/genusanalys blir problematisk och endimensionell eftersom skillnader mellan olika grupper av kvinnor inte syns (Eriksson & Gottzen, 2020, s 64; s 70). Begreppet används också med utgångspunkt i att alla dessa maktordningar kan vara lika viktiga när vi tittar på ojämlikhet (Ibid., s 100). Som Eriksson & Gottzen (2020, s 71) understryker är det huvudsakliga syftet med en intersektionell analys för det mesta att undersöka hur maktstrukturer samverkar med och korsar varandra utifrån just dessa ovan nämnda maktordningar. Historiskt har funktionsförmåga ofta fallit bort från intersektionella perspektiv (Söder & Grönvik, 2008, s 4). Söder och Grönvik (2008) lyfter fram flera andra maktordningar som vanligtvis nämns i resonemangen kring intersektionell analys, vilka inkluderar kön, klass, ras, etnicitet, sexualitet och ibland ålder. Enligt dem är funktionsförmåga minst vanligt på denna lista. Antagandet om att funktionsförmåga samverkar med andra maktordningar går även i linje med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, vilken i artikel 6 tillkännager ”att kvinnor och flickor med funktionsnedsättning är utsatta för flerfaldig diskriminering” (United Nations, 2008).

Eftersom det som ska analyseras i den här uppsatsen är jämställd trygghet, operationaliseras teorin om intersektionalitet i analysen genom begreppet jämställdhet. I forskning som berör genus och jämställdhet går det att utrona en paradox om könsneutralitet, där vissa forskare menar att könsmakt riskerar att osynliggöras - eller de skilda förutsättningar som kommer med att tillhöra ett visst kön - om ojämställdhet inte är en teoretisk utgångspunkt i forskningen, medan andra hävdar att könsneutralitet är ett sätt att undanröja hinder och skapar förutsättningar för att alla individer kan leva på lika villkor (Eriksson & Gottzen, 2020, s 100-

101). Könsmakt handlar enligt Börjesson och Rehn (2000, s 36) till stor del om hur normer är uppbyggda med utgångspunkt i män eller manlighet. De exemplifierar detta med forskning om könsmakt där makten framför allt visar sig genom att vissa diskussioner tystas ned och andra tillåts, genom att till exempel agera som att frågeställningar kring kön egentligen inte är viktiga (Ibid.). Att dela upp människor i kategorierna kvinnor och män ses av den första gruppen forskare som en utgångspunkt för att komma åt problematik med diskriminering på grund av kön, i stället för att vara diskriminerande i sig vilket den andra gruppen menar (Eriksson & Gottzen, 2020, s 98). Denna uppsats positionerar sig snarare i linje med den första gruppen – ojämställdhet behöver vara en utgångspunkt för att komma åt problematiken kring det faktum att kvinnor som bor på BmSS känner sig otrygga i högre grad än män som bor på BmSS. Vidare menar jag att beroende på om Göteborgs Stad – skyldighetsbärarna - ser trygghet som främst könsneutralt eller könsspecifikt, påverkar deras sätt att förstå och arbeta med området för rättighetsbärarna.

Söder och Grönvik (2008, s 18-20) menar att den samhällsvetenskapliga forskningen inte gjort så mycket för att beskriva den strukturella underordning av personer med funktionsnedsättning som det hävdas finns, det vill säga en funktionsmaktsordning där individer sorteras utifrån funktionsförmåga och således skapar gruppen ”personer med funktionsnedsättning”. De menar att detta till stor del beror på att funktionshindersforskare varit ointresserade av dem som gruppen definieras *från*, alltså personer utan funktionsnedsättning, och därmed inte heller tydligt definierat vem som är förtryckaren i denna funktionsmaktsordning. Rosemarie Garland-Thomson myntade på nittioalet begreppet *normat* för att identifiera just denna normindivid som gruppen definieras *från* (Ibid.). Med denna uppsats finns en ambition att tydligare identifiera denna *normat*, varför detta begrepp kommer att användas. Genom att identifiera normaten, används den i uppsatsen som ett verktyg för att synliggöra funktionsmaktsordningen och därmed peka på hur det arbetas med brister i de mänskliga rättigheterna för kvinnor och andra personer som bor på BmSS.

Begreppet *normat* har myntats och använts inom crip-perspektivet, vilket är ett normkritiskt perspektiv som kritiserar samhällsnormer som drabbar personer med funktionsnedsättning negativt. Forskare som positionerar sig enligt crip-perspektivet vill ta den nedsättande betydelsen från ordet *crip* (*ung. krympling, förf. övers.*) genom att ta tillbaka ordet och omforma det så att personer med funktionsnedsättning själva tar makten över begreppet och fyller dess innebörd med positiva konnotationer (Lindqvist, R., 2020, s 163). Eftersom jag själv inte har någon funktionsnedsättning, hävdar jag att det riskerar att urvattna perspektivet

om jag i min forskning positionerar mig inom det, vilket gör att jag istället valt att lyfta ut begreppet *normat* för att *studera uppåt*.

Joey Sprague menar att forskare inom samhällsvetenskapen enligt normen tenderar att rikta sin forskning mot de som har minst makt – de ”studerar nedåt”. Detta framgår enligt feministisk forskning genom typen av frågor och analytiskt ramverk de använder i sin forskning, samt hur de kommunicerar resultaten från denna. Detta resulterar i en partiskhet som ofta gynnar privilegierade grupper och motarbetar andra, menar Sprague.

Forskningsfrågorna ställs på olika sätt beroende på om de handlar om en privilegierad grupp eller en missgynnad grupp och fokuserar snarare på att hitta fel på den sistnämnda istället för att ifrågasätta de strukturer som möjliggör missgynnandet. Det är denna utgångspunkt jag har när jag väljer att fokusera på att intervjua representanter från Göteborgs Stad (*normaten*), samt på vilket sätt jag kommer att formulera frågorna i intervjun, för att istället *studera uppåt* (Sprague, 2005, s.6-12).

3.7 Ordlista med andra viktiga begrepp

Kön/genus

Olika forskare använder och definierar kön/genus på olika sätt, vissa skiljer de två begreppen åt medan andra arbetar med dem mer synonymt. I denna uppsats används begreppen synonymt. När kön/genus benämns åsyftas alltså inte (enbart) det biologiska könet, utan framför allt de sociala och kulturella konstruktionerna kring kön. Därför är det också viktigt att poängtera att när begreppen kvinnor och män används i uppsatsen, åsyftas *självidentifierade* kvinnor och *självidentifierade* män. Det är dock inte helt oproblematiskt att tala om kön som något helt och hållet binärt – därför är det också av vikt att understryka att uppsatsen baseras på en vetenskap om att det finns individer som inte identifierar sig som att de tillhör någon av, eller enbart en av, dessa grupper.

Funktionsnedsättning/funktionshinder

Funktionshinder är, i linje med Socialstyrelsens termbank, en ”begränsning som en funktionsnedsättning innebär för en person i relation till omgivningen” medan en funktionsnedsättning är en ”nedsättning av fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsförmåga” (Socialstyrelsen, u.å.). Viktigt att framhålla är att funktionsnedsättning är ett paraplybegrepp som innefattar en rad olika, mycket åtskilda nedsättningar av funktionsförmåga, och att gruppen ”personer med funktionsnedsättning” är mycket heterogen.

Funktionstillstånd

Eftersom uppsatsen grundas på ett intersektionellt perspektiv, används ordet funktionstillstånd när det handlar om den maktordning som handlar om funktion. Socialstyrelsens termbank definierar detta som ett ”tillstånd hos en persons kroppsfunktioner och kroppsstrukturer samt förmåga till aktivitet och delaktighet” (Socialstyrelsen, u.å.) Anledningen till detta är att andra maktordningar som ofta ingår i en intersektionell analys utgör kategorier som vi alla kan tillhöra – kön, klass, etnicitet och ålder. Alla har inte en funktionsnedsättning – däremot ett varierande funktionstillstånd (Söder & Grönvik, 2008, s 9).

4.0 Metod och material

I denna uppsats används fallstudiemetod, vilken består av en triangulering av flera kvalitativa metoder. Fallstudien grundas på respondentintervjuer med tio enhetschefer för BmSS i Göteborgs Stad, samt en informantintervju med en person i en strategisk roll i förvaltningen för funktionsstöd. En informantintervju är en undersökning där svarspersonen ses som en expert eller sanningssägare, i detta fall om hur frågorna som berörs i denna uppsats arbetas med i Göteborgs Stad och förvaltningen för funktionsstöd. En respondentintervju har istället som syfte att undersöka svarspersonerna själva samt deras tankar och idéer, ofta genom att ställa samma frågor till samtliga deltagare, för att därefter utröna mönster i materialet som kommer fram. Förutom dessa intervjuer har tre styrdokument analyserats. Sammantaget ligger materialet till grund för att visa på en diskurs kring det praktiska arbetet med jämställd trygghet i Göteborgs Stads boendeverksamheter för personer med funktionsnedsättning, och kan sättas i relation till vilken påverkan detta potentiellt kan ha på brukarnas reella mänskliga rättigheter.

Samtliga intervjuer som genomförts är av semi-strukturerad karaktär, och utgår ifrån intervjuscheman som utformats med forskningsfrågorna i åtanke. För att på ett så trovärdigt sätt som möjligt kunna återberätta vad intervjuerna sagt under intervjuerna, spelades de in och transkriberades i efterhand. Intervjuscheman utformades utifrån Spragues studying up-perspektiv, för att belysa det samhällsansvar som ligger hos Göteborgs Stad (normaten) som skyldighetsbärare för att implementera brukarnas mänskliga rättigheter och jobba mot en jämställd trygghet, samt för att inte förstärka ojämlikheten som norm (Sprague, 2005). Konkret innebär detta att frågorna är formulerade på ett sätt som lägger ansvaret hos Göteborgs Stad (skyldighetsbärarna), och inte hos brukarna (rättighetsbärarna). Jämför exempelvis nedanstående två sätt att ställa samma fråga, varav det övre exemplet användes i intervjuguiden (bilaga 1):

- På vilket sätt jobbar du i rollen som enhetschef och personalen i verksamheten trygghetsskapande för brukarna?

- På vilket sätt jobbar du i rollen som enhetschef och personalen i verksamheten för att stötta brukarna i att känna sig trygga?

Intervjuschemana för respondentintervjuerna delades upp i tre temaområden i nedanstående ordning:

- Trygghetsskapande arbete på BmSS utifrån chefsperspektivet.
- Stadens strategiska arbete i koppling till verksamheten.
- Jämställd trygghet.

4.1 Urval, material och källor

Urvalet av enhetschefer gjordes genom att skicka en förfrågan till förvaltningen för funktionsstöd i Göteborgs Stad, som sedan gick ut med en mejlförfrågan till alla enhetschefer för BmSS. Flera chefer valde då att meddela sitt intresse genom att ta kontakt direkt med mig. När det efter detta behövdes ytterligare respondenter skickades det ut ytterligare en förfrågan, samt att direktkontakt togs med potentiella respondenter. I urvalet hölls principen om *maximal variation* i åtanke, det vill säga att de som i första hand kontaktades via mail var enhetschefer med varierande ålder, kön, samt geografisk placering i staden (Esaiasson m.fl., 2012, s 260-261). Eftersom jag själv har en anställning i Göteborgs Stad, valde jag att inte skicka förfrågningar till eller intervjua personer som verkar i den stadsdel där jag själv verkat, för att inte ha någon tidigare koppling eller partiskhet till informanter och respondenter (se 5.0).

Det kan finnas en risk för att de personer som direkt tog kontakt efter det första mailutskicket har ett intresse för mänskliga rättigheter och trygghetsfrågor som inte de som behövde en extra påstötning har. Risken för att detta skulle påverka studiens slutresultat kan ändå anses vara liten, delvis eftersom samtliga enhetschefer måste förhålla sig till samma lagstiftning och övergripande strategier och handlingsplaner, och delvis för att tillräckligt många intervjuer genomfördes för att kunna hävda att en *teoretisk mättnad* uppnåtts i materialet. Detta innebär att jag i rollen som forskare fortsatte att genomföra respondentintervjuer så länge som respondenterna avslöjade nya aspekter av de tre temaområdena i intervjuerna (Esaiasson m.fl., 2012, s 168). När de tio respondentintervjuer som från början bokats in var genomförda, hade de sista gått ”på rutin” och mycket av det de sista respondenterna talade om var upprepningar av vad som redan sagts på tidigare intervjuer.

För att uppsatsen ska uppnå en så hög validitet som möjligt, det vill säga att metoden verkligen undersöker det som den påstår sig undersöka, i detta fall hur Göteborgs Stad arbetar praktiskt med jämställd trygghet, har det varit nödvändigt att i rollen som forskare under hela processen ha i beaktande att samtliga delmoment korrelerar med syfte och frågeställningar (Kvale & Brinkmann, 2014, s 402). När det gäller intervjuerna har detta handlat om hela kedjan från utformningen av intervjuguider, till förhållningssätt vid genomförandet av intervjuerna, till framställandet av resultat baserat på materialet. Det har också handlat om urval av styrdokument, samt val och genomförande av analysmetod.

Göteborgs Stad har flera styrdokument som är relevanta för utgångspunkterna i denna uppsats. I denna uppsats analyseras *Göteborgs Stads program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2021-2026*, *Handlingsplan för arbete med de mänskliga rättigheterna i Göteborgs Stad, 2019–2022* och *Göteborgs plan för jämställdhet, 2019–2023*. Enligt Bergström och Boréus (2012, s 20) är texter oundvikliga som studieobjekt inom samhällsvetenskapen, samtidigt som de oftast inte kan sägas ge en fullständig bild av ett fenomen som studeras. För att reliabiliteten ska stärkas används därför både intervjuer och styrdokument som material i uppsatsen.

Enligt Leth och Thurén (2000, s 23-26) finns fyra traditionella kriterier för källkritik: tid, beroende, äkthet och tendens. Tidskriteriet kan sägas handla om att källan blir mindre tillförlitlig ju längre tid det går mellan en händelse och när den återberättas. På internet handlar detta kriterium mycket om när en webbplats uppdaterades. Vad gäller mina källor är tidskriteriet i mångt och mycket oproblematiskt – tjänstepersonerna som intervjuades arbetar just nu i verksamheterna informationen handlar om, och kan således ses som uppdaterade i frågorna. Dokumenten som användes i analysen måste anses vara detsamma då de är styrdokument som gäller i nutid. (Ibid.).

Beroende handlar om att i första hand vända sig till en primärkälla för att undvika att information traderats. Också detta kriterium måste anses vara uppfyllt då analyserade dokument är Göteborgs Stads officiella styrdokument. Informanten och respondenterna är också primärkällor i egenskap av kunskapsbärare om verksamheterna. Det tredje kriteriet är äkthet – jag har hämtat samtliga styrdokument direkt från Göteborgs Stads hemsida, vilket gör att kravet uppfylls. Det fjärde och sista kravet är tendens. Det innebär att en källa kan anses tendentiös om den förvrider information på grund av att den har ett intresse av en sak. Gällande de skriftliga källorna kan de inte anses tendentiösa eftersom de är styrdokument vilka sätter standarden för hur verksamheterna ska jobba med de berörda frågorna. Möjligen

går det att diskutera huruvida respondenterna skulle kunna ha ett intresse av att framställa sina verksamheter på ett visst sätt. Leth och Thurén framhåller också att ingen källa är helt otendentiös, då de är en produkt av den kultur de funnits och finns i, och således också sin världsbild. Enligt Leth och Thurén är det viktigt att vara medveten om denna tendens för att inte tappa bort de kritiska perspektiven på informationen. Min bedömning är att eftersom det är just idéer och världsbilder som analysen byggs på, har en medvetenhet kring detta funnits med genom hela processen, likväl som resultatet tar hänsyn till dessa (Leth & Thurén, 2000, s. 23-30).

4.2 Analytisk metod

Det finns många och skiftande socialkonstruktivistiska metodologiska angreppssätt, varav diskursanalys kanske är den mest använda (Winther Jörgensen, M, & Phillips, L., 2000, s 11). I denna uppsats har jag dock gjort valet att i stället arbeta med en systematiserande idéanalys, det vill säga i grund och botten en form av kvalitativ textanalys. Till att börja med ska jag förklara vad jag i den här uppsatsen menar med systematiserande idéanalys. Med *systematiserande* menar jag, i enighet med Esaiasson, Gilljam, Oscarsson och Wägnerud (2012, s 211), att den *klargör tankestrukturen*, i detta fall idéerna, i materialet från fallstudien. Det finns flera sätt att genomföra idéanalyser, men det finns ingen allmängiltig indelning av vilka dessa är (Bergström & Boréus, 2012, s 145). Begreppet idé används i linje med Bergström och Boréus definition:

En idé kan betraktas som en tankekonstruktion som till skillnad från de flyktigare intrycken eller attityderna utmärks av en viss stabilitet och kontinuitet. Som vi använder ordet/.../kan en idé/tankekonstruktion vara såväl en föreställning om verkligheten, som en värdering av företeelser eller en föreställning om hur man bör handla. (Bergström & Boréus, 2012, s 140)

För uppsatsens räkning är en beskrivande idéanalys som utgår ifrån specifika aktörsperspektiv lämplig (Bergström & Boréus, 2012, s 146). De specifika aktörerna är i det här fallet enhetscheferna för BmSS vid Göteborgs Stad och de styrande dokument dessa behöver förhålla sig till, och idéerna som ska blottläggas är de som berör jämställd trygghet. Som analysmetod hade en diskursanalys kunnat övervägas för att besvara uppsatsens forskningsfrågor – kanske framför allt Laclau och Mouffes diskursteori, vilken hade kunnat syfta till att blottlägga den hegemoniska diskursen kring jämställd trygghet i Göteborgs Stad och med detta som utgångspunkt besvara syftet (Winther Jörgensen, M, & Phillips, L., 2000, s 13). Eftersom jämställd trygghet inte är ett vedertaget begrepp i sig, fann jag dock att en idéanalys som blottlägger idéer kring jämställdhet respektive trygghet i Göteborgs Stad på ett

tydligare sätt skulle kunna uppfylla uppsatsens syfte – det vill säga att med utgångspunkt i de mänskliga rättigheterna undersöka hur Göteborgs Stad arbetar kring jämställd trygghet hos de individer som bor i stadens BmSS. Genom att studera uppåt och därmed lägga fokus på *normaten* och *skyldighetsbäraren* Göteborgs Stad, utgör idéanalysen även en grund för att belysa de maktordningar som råder i verksamheterna.

Analysen av materialet sker i flera steg, där de transkriberade intervjuerna först noggrant har lästs igenom, för att därefter sammanfattas och kartläggas. Sammanfattningen har skett genom *koncentrering* – att sammanfatta intervjuvaren till det mest relevanta genom korta och kärnfulla formuleringar som ändå behåller den ursprungliga innebörden (Esaiasson m.fl., 2012, s 271). Koncentreringen görs för att få en första överblick av återkommande mönster i intervjuvaren (Ibid., s 272).

Kartläggningen innebär att analysen utgår från begreppet jämställd trygghet och kartlägger de relevanta idéer kring detta som framkommit i respondentintervjuerna. Som analysinstrument för kartläggningen, används *dimensioner* som baserats i uppsatsens teoretiska ramverk. Bergström och Boréus (2012, s 156-158) framhåller vikten av att som forskare ställa sig frågan *vad* det man analyserar är dimensioner *av*. I denna uppsats används dimensionerna för att bryta upp begreppet jämställd trygghet och kartlägga de idéer som finns kring detta med hjälp av det teoretiska ramverket, för att på ett så tydligt sätt som möjligt uppfylla uppsatsens syfte och besvara dess frågeställningar.

Idéer om mänskliga rättigheter	Mänskliga rättigheter som ett fristående område	Människorättsbaserat arbetssätt
Idéer om jämställdhet	Könsneutralitet	Könsmakt
Idéer om trygghet	Produkt av yttre faktorer	Produkt av Göteborgs Stads arbete med rättighetsbärarna

Figur A: Dimensioner

När det gäller dimensionerna av idéer om mänskliga rättigheter analyseras i den första delen av resultatet huruvida man inom BmSS i Göteborgs Stad jobbar med ett människorättsbaserat arbetssätt enligt kapitel 3.1, eller om mänskliga rättigheter snarare ses som ett fristående område. Detta för att på ett tydligare sätt kunna gå tillbaka till forskningsfrågan om hur idéerna om jämställd trygghet påverkar brukarnas mänskliga rättigheter. Dimensionerna av idéer om jämställdhet baseras på paradoxen om könsneutralitet och könsmakt i kapitel 3.3, och lägger en grund för att besvara frågan om hur Göteborgs Stad arbetar med jämställd

trygghet. I dimensionerna av idéerna om trygghet används också teorin om människorättsbaserat arbetssätt enligt kapitel 3.1 för att kartlägga om tryggheten främst ses som en produkt av Göteborgs Stads arbete med rättighetsbärarna eller som en produkt av yttre faktorer, vilket också lägger en grund för att besvara frågan om hur Göteborgs Stad arbetar med jämställd trygghet. De kartlagda idéerna utgör sedan ett ramverk för att besvara hur Göteborgs Stad jobbar med jämställd trygghet i BmSS och hur detta påverkar brukarnas mänskliga rättigheter.

5.0 Forskningsetisk diskussion

Utgångspunkten i den forskningsetiska diskussionen är Vetenskapsrådets fyra huvudkrav. Informationskravet handlar om att uppgiftslämnare och undersökningsdeltagare ska informeras om deras roll och villkor för deras deltagande i ett projekt (Vetenskapsrådet, 2002, s 7). För denna uppsats handlade det om information till mina respondenter och informanter. Jag gjorde detta genom att innan varje intervju ge muntlig information som utgick från McCrackens etikprotokoll och gick igenom vem jag som forskare är, uppsatsens tema och syfte, samt att deltagandet vid intervjuerna är frivilligt, att respondenterna inte behöver svara på frågor de inte vill och när som helst kan avbryta den om de vill (McCracken, G., 1988, s 69). Jag informerade vidare om att all information från intervjuerna som används i den slutgiltiga uppsatsen i största möjliga mån kommer att anonymiseras, samt att materialet från intervjun bara kommer att vara tillgängligt för mig. Samtliga respondenter och informanter meddelades även om att uppsatsen kommer att skickas ut till de som vill så fort som detta är möjligt.

Samtyckeskravet handlar om att samtycke ska inhämtas från uppgiftslämnare och undersökningsdeltagare (Vetenskapsrådet, 2002, s 9). Vad gäller samtycke är det framför allt två saker som är av vikt i förarbetet till denna uppsats. För det första samtycket till att delta i intervjun. Detta inhämtades skriftligen via mejl. För det andra handlade det om att inhämta samtycke till att spela in intervjuerna. Detta gjorde jag i samband med den muntliga informationen inför varje intervju. Respondenterna och informanterna fick då information om att inspelningen var frivillig, och om de samtyckte till att delta i inspelningen skulle denna hållas konfidentiell och endast användas i samband med transkribering av intervjuerna.

Samtyckeskravet handlar vidare om att uppgiftslämnare och undersökningsdeltagare själva ska ha rätt att bestämma på vilka villkor de deltar, samt att de ska kunna avbryta sin medverkan utan att bli drabbade av negativa konsekvenser (Vetenskapsrådet, 2002, s 10). I

förarbetet till denna uppsats tillgodosågs kravet genom att respondenterna själva fick sätta tidpunkten för intervjun samt avgöra om intervjun skulle genomföras via videosamtal eller på plats hos dem. Ingen av respondenterna eller informanterna valde att avbryta sin medverkan, men informerades om att detta kunde göras. Slutligen handlar samtyckeskravet om att uppgiftslämnare och undersökningsdeltagare inte får utsättas för otillbörlig påtryckning eller påverkan, samt att det inte heller föreligger beroendeförhållanden mellan dem och forskaren (Vetenskapsrådet, 2002, s 10).

Konfidentialitetskravet handlar om att personuppgifterna gällande alla uppgiftslämnare och undersökningsdeltagare ska förvaras på ett sätt så att obehöriga inte har åtkomst till dem, samt att de ska ges största möjliga konfidentialitet (Vetenskapsrådet, 2002, s 12). Vad gäller personuppgifter till respondenter och informanter finns dessa endast förvarade i den mapp i min privata, lösenordskyddade dator där transkriberingarna av intervjuerna finns. I de fall det har uppkommit under intervjuerna att något exempel gäller en viss del av staden eller en viss typ av boende, har detta i största möjliga mån tagits bort för att anonymisera respondenterna. Inspelningarna av dessa raderades i samband med att transkriberingarna färdigställdes, vilket även var information som delgavs i samband med intervjuerna.

I vissa fall har det under intervjuerna uppkommit exempel som hänvisat till brukare. Exempelen har av respondenterna varit generella i form av ”ibland reagerar en brukare med x när y händer”, men andra gånger har det varit konkreta, dock anonymiserade, exempel. För att nå en ännu högre konfidentialitet även för brukarna har jag i de fall det varit av relevans för uppsatsen att ha med liknande exempel, skriva ut dem på ett mycket generellt sätt för att identifiering av individer ska vara omöjlig. Det man möjligen kan ifrågasätta gällande konfidentialitet är att respondenternas yrken samt vilken förvaltning de likväl som informanten är anställda i framgår i uppsatsen. I respondenternas yrkesroll jobbar runt 100 personer i förvaltningen, och min ambition har varit att anonymisera till den grad att man inte kan ta reda på vilka av dessa som har deltagit eller vem som sagt vad. För att största möjliga mån garantera respondenternas anonymitet har jag valt att inte ange numrering av intervjuerna i de indragna citaten. I stället har varje citat fått en bokstav vilken har kodats gentemot rätt respondent i ett separat dokument, vilket förvaras i en privat mapp. Det är ändå inte omöjligt att personer som jobbar på förvaltningen för funktionsstöd och känner till organisationen och personerna kan ana vilka som deltagit, men min förhoppning är att dessa åtgärder för anonymisering i minsta möjliga mån tillåter detta samt att känsliga uppgifter inte kan knytas till person.

Nyttjandekravet handlar om att de uppgifter som samlas in från uppgiftslämnare och undersökningsdeltagare endast får användas i forskningssyften. Detta är det enda jag har använt och ämnar använda informationen till. I relation till nyttjandekravet bör jag dock nämna min egen dubbla roll i sammanhanget – som student och som tjänstledig stödpedagog i förvaltningen för funktionsstöd i Göteborgs Stad. Ur ett socialkonstruktionistiskt perspektiv är jag själv som forskare samt min egen historiska och sociala förförståelse med och konstruerar studieobjektet (Bergström & Boréus, 2012, s 41-42). Detta innebär att min förförståelse från rollen som stödpedagog kan ha påverkat forskningsprocessen. Genom att ha varit medveten om detta menar jag att den kunskap och erfarenhet jag har med mig från min yrkesroll snarare har gagnat processen. Jag har även aktivt valt bort att intervjua personer som jobbar i den (före detta) stadsdelsförvaltningen där jag själv jobbade innan min tjänstledighet för denna uppsats, för att minimera risken för någon form av partiskhet.

Till sist vill jag tillägga att jag i de mer diskuterande delarna av denna uppsats valt att synliggöra jaget, forskaren, då jag ur en socialkonstruktionistisk utgångspunkt där min egen roll påverkar den kunskap som konstrueras hävdar att detta höjer transparensen i texten (Sprague, 2005, s 22).

6.0 Bakgrund

6.1 Konventionen om mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Konventionen om mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning antogs av FN år 2006, och ratificerades av Sverige år 2008 (Myndigheten för delaktighet, 2020). Dess syfte är ”att främja, skydda och säkerställa det fulla och lika åtnjutandet av alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter för alla personer med funktionsnedsättning och att främja respekten för deras inneboende värde” (United Nations, 2008). Konventionen vilar på åtta grundläggande principer som omfattar men inte begränsas till jämställdhet mellan kvinnor och män, icke-diskriminering, individuellt självbestämmande och deltagande och inkludering i samhället för personerna som omfattas av konventionen (Ibid.). Den kan också kopplas till kvinnokonventionen, vilken antogs av FN år 1979, och ratificerades av Sverige år 1980 syftar till att eliminera all form av diskriminering av kvinnor. (United Nations, u.å.).

6.2 Sveriges funktionshinderspolitik

Dagens nationella mål för funktionshinderspolitiken i Sverige är baserat i konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, och riktas in mot fyra områden som är lika viktiga och ömsesidigt beroende av varandra för att nå målet. De fyra målområdena är universell utformning, tillgänglighet, individuella stöd och lösningar samt förebygga och

motverka diskriminering. Det första innebär att samhället ska utformas för att i största möjliga mån kunna användas av alla individer. Det andra handlar om att identifiera och åtgärda befintliga brister i tillgängligheten då många hinder fortfarande finns i samhället. Det tredje handlar om att erbjuda individuella stöd och lösningar för de individer som behöver det för att kunna delta i samhället på lika villkor, som en kompensation av brister i samhällets utformning eller av funktionsförmåga. Det sista målområdet handlar om att förebygga och motverka diskriminering, exempelvis utifrån missgynnande strukturer eller stereotypa uppfattningar som resulterar i diskriminering. (Myndigheten för delaktighet, 2021).

6.3 Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade

Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (SFS 1993:387) är en så kallad rättighetslag som innehåller tio insatser som personer med vissa typer av funktionsnedsättningar kan ansöka om för att kunna få möjlighet att leva på lika villkor som andra. De som har rätt till insatserna enligt lagen behöver tillhöra en av tre personkretsar, det vill säga grupper av personer med olika typer av funktionsnedsättningar, och ha ett omfattande behov av stöd eller service. Bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna är en av tio insatser i lagen. (Ibid.). Bestämmelser kring BmSS finns även reglerat i socialtjänstlagen (SFS 2001:453).

I Sverige är insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (SFS 1993:387), i vilka bostad med särskild service ingår, frivilligt. Det innebär att de individer som får beslut om insatser enligt lagen har rätt till insatserna, men även har rätt att välja bort insatser. Exempelvis kan du vara beviljad insatsen BmSS, men har rätt att välja bort eller tacka nej till en insats så som städning eller annat stöd när personalen kommer och erbjuder detta. Inspektionen för vård och omsorg (IVO) rapporterar om att tvångs- och begränsningsåtgärder fortfarande förekommer på dessa typer av boenden, trots att det strider mot lagen (IVO, 2021).

6.4 Vad är BmSS?

En bostad med särskild service i Göteborgs Stad kan antingen vara en servicebostad eller en gruppboende. Det som skiljer dem åt är framför allt behovet av stöd hos brukarna. En gruppboende har max sex lägenheter, gemensamhetsutrymmen och tillgång till personal. Dessa är för personer som har ett större behov av stöd i vardagen, och lägenheterna kan också vara anpassade efter dessa behov. En servicebostad kan ha fler lägenheter och har också tillgängliga gemensamma utrymmen och personal, men dessa kan (men behöver inte) ligga en liten bit ifrån lägenheten. I en gruppboende bor man ofta lite närmare sina grannar än i en

servicebostad. (Göteborgs Stad, u.å.-a). Sveriges kommuner har en skyldighet att tillhandahålla BmSS i enighet med LSS och SoL (SFS 1993:387; SFS 2001:453).

Personalen som jobbar på BmSS i Göteborgs Stad är oftast stödassistenter och stödpedagoger, där det oftast är en eller ett par stödpedagoger per boende som har det övergripande pedagogiska ansvaret i exempelvis arbetet med utformning av genomförandeplaner. Stödassistenterna och stödpedagogerna jobbar till stor del i verksamheten med det vardagsnära arbete som individerna behöver stöd med och har rätt till stöd med enligt uppdrag från socialtjänsten.

6.5 Individens behov i centrum (IBIC)

IBIC är en modell som syftar till att stärka brukarnas delaktighet och erbjuder individanpassat, behovsinriktat och systematiskt arbetssätt som används i Göteborgs Stad och flera andra kommuner på rekommendation av Socialstyrelsen. IBIC har ett gemensamt språk för exempelvis socialsekreterare och utförarverksamhet inom funktionshinderverksamhet, vilket förenklar samverkan. (Göteborgs Stad, u.å. c).

IBIC används inte för sig utan samverkar med lagar och regelverk, kunskap om dessa samt om funktionsnedsättningar likväl som relevanta metoder och arbetssätt hos dem som använder modellen. (Göteborgs Stad, u.å. d, s 3) Modellen har använts sedan 2019 i Göteborgs Stad och innehåller tio livsområden, varav ett är känsla av trygghet (Göteborgs Stad, u.å.-b, u.å.-d, s 10). På ett BmSS används IBIC främst i arbetet med genomförandeplanen, det vill säga den plan som upprättas mellan den enskilde och personal och som beskriver hur beslutade insatser praktiskt ska genomföras, samt i den löpande sociala dokumentationen, vilken personal har skyldighet att utföra enligt LSS såväl som enligt SoL (SFS 1993:387; SFS 2001:453; Socialstyrelsen, u.å.).

6.6 Förvaltningen för funktionsstöd

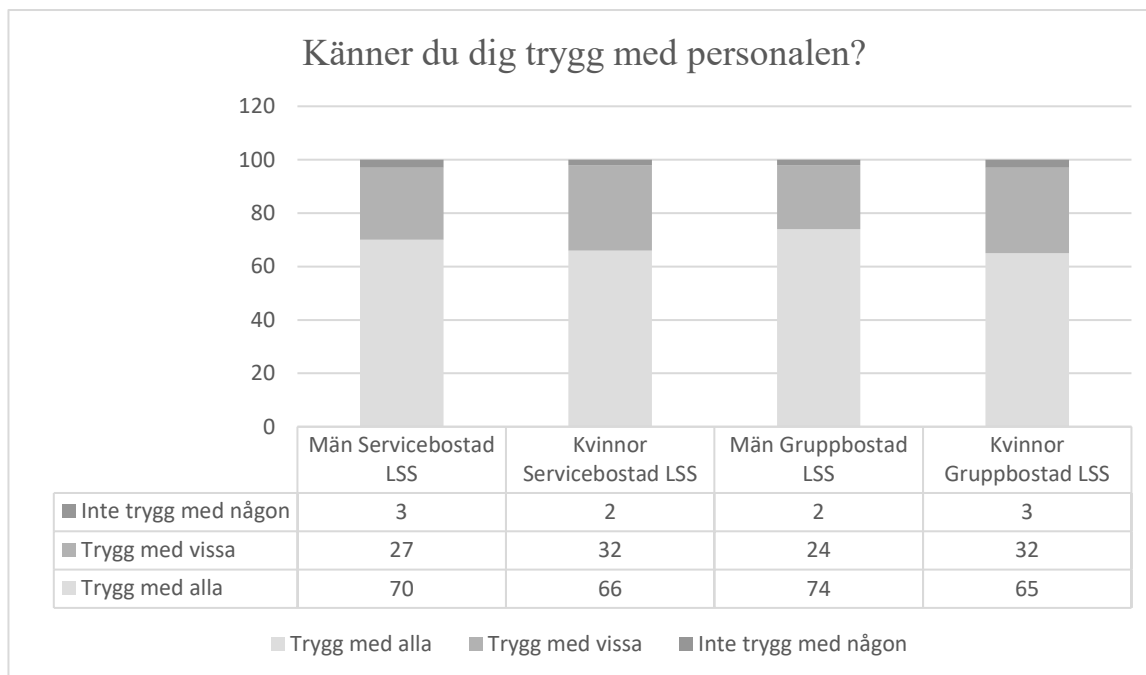
När den här uppsatsen skrivs har Göteborgs Stad precis genomgått en omorganisation, och det som tidigare var stadsdelsförvaltningar och den så kallade social resursförvaltningen, har vid årsskiftet 2020/2021 ersatts med fackförvaltningar (Göteborgs Stad, 2021a). I praktiken innebär detta att alla funktionshinderverksamheter i staden nu ryms i samma fackförvaltning – förvaltningen för funktionsstöd. I förvaltningen finns en särskild avdelning för BmSS (Göteborgs Stad, 2021b). Informanten ”Mattias” förklarar att den största skillnaden mot tidigare blir att det nu går att hålla ett fokus endast mot BmSS-frågor i ledningsgruppen, jämfört med att hela socialtjänstens verksamhetsområdesfrågor kommer upp på dagordningen och försvårar planering och fokus (Informantintervju A). ”Mattias ” förklarar att alla

inblandade chefer i första, andra och tredje led nu har hundra procent fokus mot BmSS, vilket ger helt andra förutsättningar för ett långsiktigt, strategiskt arbete än i föregående organisationsmodell (Ibid.).

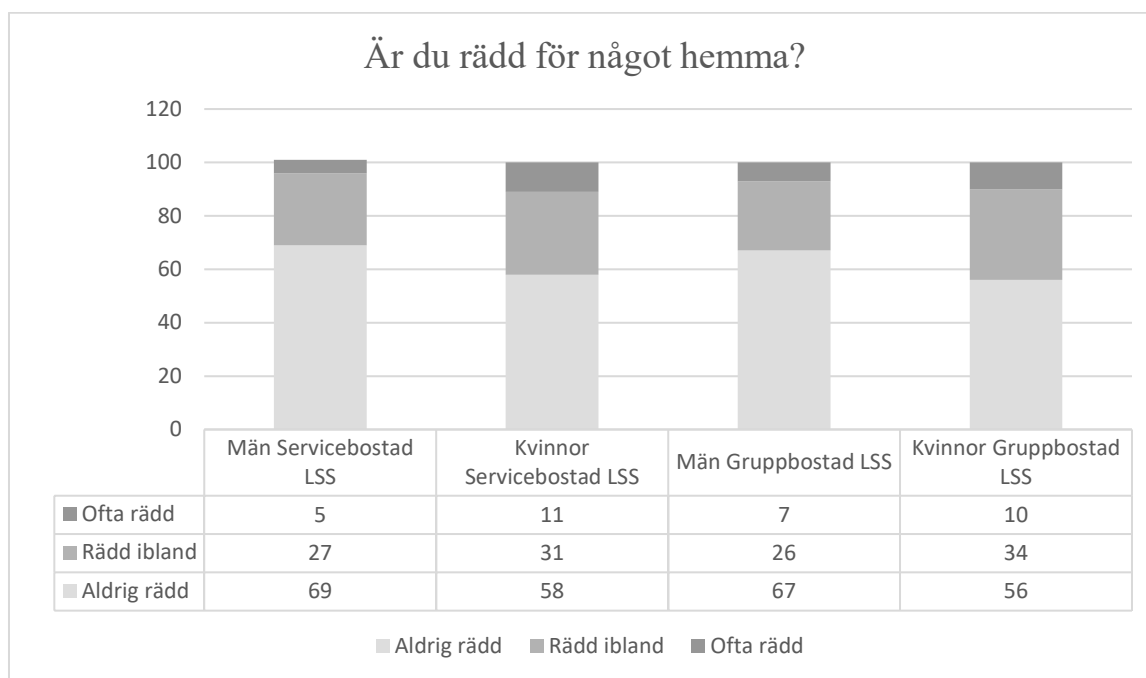
6.7 Brukarundersökningen från Sveriges kommuner och regioner

SKR genomför årligen brukarundersökningar som riktar sig till vuxna med funktionsnedsättning med flera olika typer av insatser enligt LSS och SoL. En av målgrupperna undersökningen riktar sig till är de som har insatsen BmSS i form av gruppboende eller serviceboende genom LSS. I undersökningen finns tre kategorier för boendeformer, vilka är ”Boende med särskild service SoL”, ”Gruppboende LSS” och ”Serviceboende LSS”. De som berörs i den här uppsatsen och som samlingsnamn benämns BmSS i linje med Göteborgs Stads definition i kapitel 6.5 och som Göteborgs Stad deltagit i att besvara är de två sistnämnda. För de brukare som deltagit har det funnits alternativ att ange kvinna, man eller annat/vill inte uppge när det kommer till kön. SKR uppger dock att resultaten från det sistnämnda inte särredovisats eftersom andelen som svarat detta är så liten. (Sveriges kommuner och regioner, 2020).

Frågorna berör områdena inflytande, rätt stöd, kommunikation, omtanke, förtroende för personalen, trygghet, trivsel och synpunkter. Resultaten för brukare på BmSS på nationell nivå är lägre för kvinnor när det gäller flera av dessa frågor, exempelvis på frågorna ”Får du den hjälp du vill ha?” och ”Pratar personalen med dig så att du förstår vad dom menar?”. När det kommer till frågorna som specifikt berör trygghet har kvinnor genomgående lägre resultat än män, och det lägsta resultatet återfinns på boenden, vilket man kan se i nedanstående två diagram (Kolada, 2021).

Tabell A1: Svaresresultat, "Känner du dig trygg med personalen?". Göteborgs kommun. Andel i procent. Källa: Kolada, 2021.

Tabell A2: Svaresresultat, "Är du rädd för något hemma?". Göteborgs kommun. Andel i procent. Källa: Kolada, 2021.

Även på nationell nivå kan man utläsa liknande skillnader i svar mellan män och kvinnor som i dessa resultat från Göteborgs kommun.

7.0 Resultat och analys

Resultatet bygger till största del på de 10 respondentintervjuer som genomförts med enhetschefer för BmSS i Göteborgs Stad. Respondenterna är män och kvinnor i spridda åldrar

från trettioårsåldern till sextioårsåldern. Respondenterna har varierande lång erfarenhet från chefsrollen på BmSS, och tillsammans har de chefsansvar för 24 BmSS i Göteborgs Stad, där det bor uppåt 175 personer som får stöd och service enligt LSS. Förutom detta bygger resultatet också på en informantintervju med ”Mattias”, som arbetar i förvaltningen för funktionsstöd, samt på tre styrande dokument vilka presenteras nedan. Med hjälp av dimensionerna i kapitel 4.2 bryts begreppet jämställd trygghet ned och analyseras i relation till det teoretiska ramverket i kapitel 3.0 för att kategorisera de idéer som framkommit kring detta i materialet. I början av varje kapitel finns en figur med en påminnelse om dimensionen som analyseras i kapitlet.

7.1 Göteborgs stad och mänskliga rättigheter

Idéer om mänskliga rättigheter	Mänskliga rättigheter som ett fristående område	Människorättsbaserat arbetssätt
--------------------------------	---	---------------------------------

Figur B. *Idéer om mänskliga rättigheter.*

I *Handlingsplan för arbetet med de mänskliga rättigheterna i Göteborgs Stad 2019-2022* beskrivs syftet med handlingsplanen som ”att strategiskt stödja kommunfullmäktige i ambitionen att de mänskliga rättigheterna ska vara likvärdiga över staden och genomsyra verksamhet och personalpolitik i samtliga nämnder och styrelser” (Göteborgs Stad, 2018b). Detta ska göras genom att ett MR-perspektiv integreras av samtliga nämnder och styrelser i alla processer så att det genomsyrar verksamheterna, samt att samtliga nämnder och styrelser kontinuerligt ska jobba mot att förstärka och utveckla arbetet mot de mänskliga rättigheterna. Dokumentet identifierar också rättighetsbärarna som invånarna i staden, och ansvarsbördan läggs på Göteborgs kommun i form av skyldighetsbärare. Delaktighet, inflytande och medskapande beskrivs som grundläggande för rättighetsbärarna (Ibid.).

I handlingsplanen verkar begreppen MR-perspektiv och människorättsbaserat arbetssätt användas synonymt. Handlingsplanen går i linje med FN:s kriterier för begreppet i kapitel 3.1, det vill säga att den strävar efter att vidare förverkliga de mänskliga rättigheterna, att människorättsprinciper ska ligga till grund för allt utvecklingssamarbete i alla sektorer och i alla faser av arbetet, samt att bidra till att skyldighetsbäraren kan uppfylla sina skyldigheter och rättighetsbäraren hävda sina mänskliga rättigheter. Människorättsarbetet i staden knyts också ihop med jämställdhet, men handlingsplanen understryker att tidigare uppföljningar har visat på att det varierat hur välintegrerat jämställdhets- och människorättsperspektiven är i stadens olika verksamheter. Eftersom nämnden och förvaltningen för funktionsstöd är nya sedan årsskiftet finns ingen sådan uppföljning för dessa i nuläget. (Göteborgs Stad, 2018b).

Vid informantintervjun med "Mattias", framkommer att det primära verktyget som man i förvaltningen för funktionsstöd använder för att jobba för mänskliga rättigheter är *Göteborgs Stads program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2021-2026*. Vikten av att arbeta med programmet har betonats från såväl politiker och förvaltningsdirektör, som stadens nyutträdde funktionshindersombudsman, och enligt "Mattias" kommer förvaltningen att bli avkrävda på svar om hur man faktiskt jobbar med programmet. Än så länge har man börjat arbeta med de två politiska mål och tio uppdrag som förvaltningen fått. Ett av dessa två politiska mål är aktuellt för avdelningen för BmSS, och är att "alla ska utifrån sina förutsättningar kunna leva ett självständigt liv med hög delaktighet, meningsfull sysselsättning och rik social samvaro" (Informantintervju A). "Detta är ett brett mål, men det hänger ihop med programmet för full delaktighet och hur förvaltningen jobbar för mänskliga rättigheter" säger "Mattias". (Informantintervju, A).

Programmet för full delaktighet har ett tydligt fokus på mänskliga rättigheter i sitt syfte:

...utifrån de mänskliga rättigheterna och det nationella funktionshinderspolitiska målet, förtydliga vad som förväntas av stadens nämnder och styrelser för att personer med funktionsnedsättning ska kunna vara fullt delaktiga utan diskriminering, på lika villkor som andra. (Göteborgs Stad, 2020).

Programmet identifierar tio rättighetsområden som är beroende av varandra; självständighet, fritid, användbara inne- och utemiljöer, bostad, arbete- och sysselsättning, utbildning, hälsa, demokratisk delaktighet, information och kommunikation, samt trygghet. Programmet beskriver att det även krävs kunskap och medvetenhet, samverkan samt tillgänglighet för att nå målen för rättighetsområdena. Varje rättighetsområde beskrivs i programmet genom att haka i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, beskriva hur rättighetsområdena ser ut för målgruppen idag, samt identifiera vad Göteborgs Stad, det vill säga skyldighetsbärarna, behöver förbättra. Man har även satt upp mål och identifierat strategier för att nå målen i anknytning till varje rättighetsområde. Rättighetsområdena anknyter till stor del till livsområdena i IBIC. Det är tydligt att programmet är förankrat i ett människorättsbaserat arbetssätt, som uppfyller FN:s kriterier. (Göteborgs Stad, 2020, s 6-7).

I respondentintervjuerna ställdes några öppna frågor om Göteborgs Stads styrande dokument för mänskliga rättigheter, jämställdhet och delaktighet (se bilaga 1). En av enhetscheferna lyfter programmet för full delaktighet (Respondentintervju 4). Denne berättar att hen har lagt fram programmet för sina stödpedagoger och stödassistenter i syfte att bryta ner det och få brukarna att kunna ta del av mänskliga rättigheter på sina villkor, samt att personalen har

informerats om att Göteborgs Stad har en sida om mänskliga rättigheter på sitt intranät. En annan respondent nämner Göteborgs Stads ledord, och en tredje talar om en processkarta man haft uppe i ledningsgruppen (Respondentintervju 1, 2). Sex av respondenterna anger att de känner till de aktuella styrande dokumenten i stora drag, men att de inte kan återge dessa i detalj (Respondentintervju 5, 6, 7, 8, 9, 10). En respondent säger att hen inte har koll på dokumenten samt att hen anser att de är svårtillgängliga på intranätet (Respondentintervju 3). Det aktuella målet om självständighet nämns i intervjuerna av fem respondenter (Respondentintervju 4, 5, 6, 9, 10). Hur väl de styrande dokumenten avspeglas i verksamheterna ses som att det beror på enhetschefens intresse för frågorna, såväl som vilken styrning och uppföljning som finns och hur väl de bryts ned på verksamhetsnivå (Respondentintervju 2, 4, 6, 7).

När vi drar oss till minnes dimensionerna för synen på de mänskliga rättigheterna, blir det tydligt att det finns höga ambitioner till ett människorättsbaserat arbetssätt i Göteborgs Stad, vilket blir påtagligt i *Handlingsplan för arbetet med de mänskliga rättigheterna i Göteborgs Stad 2019-2022* samt *Göteborgs Stads program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2021-2026*. När endast dokumenten analyseras uppfylls samtliga av FN:s kriterier för ett människorättsbaserat arbete. Ju längre ned på verksamhetsnivå man tittar, verkar detta trots en tydlig kedja från aktuella FN-konventioner, svensk politik och lagstiftning, kommunala mål och strategier, till IBIC som modell samt aktuella metoder i utförarverksamheten, fortfarande till viss del bero på intresset och kunskapen för de mänskliga rättigheterna hos enhetscheferna och i förlängningen personalen på BmSS. I materialet från respondentintervjuerna ter det sig inte lika tydligt att man arbetar människorättsbaserat på BmSS i Göteborgs Stad, och de mänskliga rättigheterna benämns ibland snarare som ett område som man jobbar med för sig och som inte är integrerat i verksamheten.

Två av respondenterna menar att arbetet med mänskliga rättigheter för individerna som bor på BmSS främst realiseras genom att följa lagstiftningen samt förvaltningens rutiner och föreskrifter (Respondentintervju 8, 10). Fem respondenter anser att arbetet med brukarnas genomförandeplan är grundläggande i arbetet med de mänskliga rättigheterna, och fyra respondenter nämner delaktighet i samhället och i sin vardag som detsamma (Respondentintervju 2, 4, 7, 8, 10; respondentintervju 1, 2, 4, 9) En respondent lyfter att man pratar kring delaktighet, värderingar, genomförandeplaner och hur de är skrivna, men att man kanske inte alltid reflekterar över att de mänskliga rättigheterna ligger till grund för det

(Respondentintervju 4). En berättar att när de gamla stadsdelarna fanns i staden fanns en person som bara arbetade med mänskliga rättigheter på hans stadsdelsförvaltning, som var med exempelvis på planeringsdagar (Respondentintervju 7).

Fyra respondenter talar om särskilda insatser om de mänskliga rättigheterna som man genomfört eller planerar att genomföra i verksamheterna, genom att ta upp det som tema på planeringsdagar eller möten, genom frivilliga studiecirkel med människorättstema eller temadagar för brukarna, samt genom att jobba aktivt med normkritik genom värderingsövningar och rollspel (Respondentintervju 2, 3, 4, 5). När det gäller en temadag berättar en respondent att många brukare har varit delaktiga inför planeringen av dagen, exempelvis genom att delta i paneler där det beslutats om filmvisning (Respondentintervju 5). Alla som är intresserade får sedan anmäla intresse om man vill delta i eller arbeta under dagen. Två respondenter menar att arbetet med de mänskliga rättigheterna ur ett enhetschefsperspektiv handlar mycket om att medvetandegöra för personalen vad mänskliga rättigheter innebär och vad man har för rättigheter när man bor på ett boende enligt LSS (Respondentintervju 5, 7). Respondenterna lyfter även demokrati och valdeltagande (Respondentintervju 1, 4, 9).

-89 fick de rösträtt, och vi har fortfarande personer som inte får ge uttryck för det som alla andra människor har rätt till i form av mänskliga rättigheter. (A)

Du kan ju inte bara ge dem sina rättigheter och tro att de förstår det. ”Du har rätt till ett jobb” – det kan ju bli att en av mina brukare går helt bärsärk för att den vill ha ett specifikt jobb och det får den inte och den har rätt till det. (B)

Det skiljer sig vilka idéer respondenterna har kring de mänskliga rättigheterna, och om idéerna illustrerar dimensionen människorättsbaserat arbetssätt eller om man ser mänskliga rättigheter som ett separat arbetsområde. Detta illustreras till exempel i de två ovanstående citaten från två respondenter, där det övre belyser alla individers rätt till de mänskliga rättigheterna, medan det undre ger exempel på när de mänskliga rättigheterna ses som något som är separat och inte alltid gäller alla individer. Nedan ser vi ett exempel på en respondent som upplever sig själv som medveten om de mänskliga rättigheterna, men att det finns en problematik i hur personalen jobbar kring detta:

...mycket av det gamla institutionstänket är fortfarande kvar, och att vi vet bättre än dem, och det är liksom ingen idé att komma in med hela fingret och börja peka för det blir väldigt konstigt, utan man får ta det lite i taget. (C)

När det kommer till arbetet med de mänskliga rättigheterna ser vi därför att *normaten* även när den identifierar sig själv som skyldighetsbärare för de mänskliga rättigheterna inte alltid

lever upp till den rollen. Att *normaten* består av så många olika yrkesroller som alla är av betydelse för att individernas mänskliga rättigheter ska tillgodoses, gör att enhetschefernas och personalens idéer kring de mänskliga rättigheterna spelar en stor roll även om de skiljer sig från styrdokument och strategiska yrkespersoner, vilka i grunden har ett människorättsbaserat synsätt.

7.2 Göteborgs Stad och jämställdhet

Idéer om jämställdhet	Könsneutralitet	Könsmakt
-----------------------	-----------------	----------

Figur C. *Idéer om jämställdhet.*

Göteborgs Stads plan för jämställdhet 2019-2023 anger ett dubbelt syfte med planen – för det första ”att ta ett samlat grepp kring några utvalda områden som staden behöver ha ett ökat jämställdhetsfokus på”, och för det andra ”att få bättre samverkan kring jämställdhetsarbetet, dels mellan stadens egna verksamheter och dels med externa aktörer för att bidra till ökad jämställdhet” (Göteborgs Stad, 2018a). De utvalda områdena presenteras i planen i form av sex utvecklingsområden, varav två riktas till samtliga nämnder och styrelser och övriga är riktade till specifika nämnder. Planen kopplas ihop med Sveriges jämställdhetspolitiska mål, såväl som den europeiska jämställdhetsdeklarationen (CEMR), och internationella MR-konventioner såsom kvinnokonventionen och konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Den knyter också an till svensk lagstiftning som LSS och diskrimineringslagen. Det understryks även att planen för jämställdhet knyter an till samtliga rättighetsområden i programmet för full delaktighet, såväl som till handlingsplanen för mänskliga rättigheter som presenterades i föregående kapitel. (Ibid.).

Bland de sex utvecklingsområden som Göteborgs Stad identifierat i planen kan ett knytas an till utförarverksamhet i form av BmSS vid förvaltningen för funktionsstöd, vilket är jämställdhetsintegrering, som även används som strategi för att nå målen och som alla nämnder ska jobba med. Planen gör klart att utgångspunkten för arbetet är ”att fortsätta bygga på och förstärka det jämställdhetsarbete som redan påbörjats och att inspirera till att initiera ett sådant arbete där det inte inletts” (Göteborgs Stad, 2018a). Planen gör inte anspråk på att detaljstyra jämställdhetsarbetet utan lämnar det upp till varje berörd nämnd och styrelse att besluta om relevanta åtgärder samt hur och när dessa ska implementeras. Dock klargör planen att detta arbete ska integreras i ordinarie processer samt följas upp enligt gällande rutiner. (Ibid.).

Vidare förtydligar planen för jämställdhet begreppet jämställdhetsintegrering:

Jämställdhet, eller ojämsälldhet, uppstår där ordinarie beslut fattas, resurser fördelas och normer skapas. Därför måste jämställdhetsperspektivet och ett normmedvetet förhållningssätt finnas med i det dagliga arbetet och integreras i såväl budget, planering och uppföljning. Jämställdhetsintegrering ska ses som ett medel att systematiskt synliggöra och analysera hur jämställd en verksamhet är och vilka konsekvenser förslag får för kvinnor, män respektive personer med andra könsidentiteter. Det är dock först när åtgärder vidtas som effekter och ökad måluppfyllelse skapas i de verksamhetsområden som jämställdhetsarbetet bedrivs. (Göteborgs Stad, 2018a).

Som synes ovan nämns i planen att Göteborgs Stad utifrån jämställdhetsintegrering har som ambition att analysera konsekvenser av åtgärder inte bara för kvinnor och män, utan även för personer med andra könsidentiteter. Planen understryker senare att ett normkritiskt förhållningssätt kring kön är av vikt, särskilt då den svenska jämställdhetspolitiken har en binär syn på kön. Planen understryker även att också andra diskrimineringsgrunder och maktordningar måste identifieras och beaktas eftersom dessa belyser skilda förutsättningar mellan grupper. Precis som när det gäller åtgärder för jämställdhetsintegrering generellt, lämnas dock ansvaret för analysen av maktordningarna samt vilka av dessa som har relevans till respektive nämnd och styrelse. (Göteborgs Stad, 2018a). Jag tolkar detta som att man i planen för jämställdhet strävar efter att en typ av intersektionell analys genomförs inför de åtgärder som implementeras, även om begreppet intersektionalitet inte används i planen.

Som nämnts ovan står det i planen för jämställdhet att denna ska knytas an till samtliga rättighetsområden i *Göteborgs Stads program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2021-2026*. Jämställdhet nämns i detta program dock endast i relation till att man nämner Sveriges funktionshinderspolitiska mål och dess fyra områden, alltså i bakgrunden till dokumentet (Göteborgs Stad, 2020). Programmet knyter även an starkt till konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, vilken är byggd på åtta allmänna principer varav en har bäring på jämställdhet mellan kvinnor och män (Regeringskansliet, 2008). Även om jämställdhetsarbetet på basis av detta ska integreras i samtliga rättighetsområden, står inte detta utskrivet explicit i programmet för delaktighet. Man har använt sig av formuleringar och begrepp som normmedvetet förhållningssätt, frihet från diskriminering, hedersrelaterat förtryck, och våld, vilka är områden som kan anknytas till jämställdhet, samtidigt som man inte har använt sig av begreppet i sig. (Göteborgs Stad, 2020). Att jämställdhet inte berörs på ett explicit sätt i programmet för delaktighet kan ses som problematiskt då detta är det primära dokumentet som används i förvaltningen för funktionsstöd i relation till mänskliga rättigheter.

”Mattias” berättar i informantintervjun om hur förvaltningen för funktionsstöd arbetar mot jämställdhet för brukarna. Enligt ”Mattias” finns det en stor kunskap och ett engagemang för frågan i förvaltningen. Man har en vilja till att verksamheten ska jämställdhetsintegreras, men i nuläget finns inga specifika mål eller insatser som direkt adresserar frågan. Medan det kan finnas enskilda verksamheter som jobbar på ett bra sätt med dessa frågor, saknas ett helhetsgrepp om jämställdhetsfrågan i förvaltningen som bryts ned genom strategier, mål och uppföljning. Enligt ”Mattias” har ojämställdhetsproblematiken kunnat observeras tydligare genom SKR:s brukarenkät, vilken genomgående visar ett större missnöje bland kvinnor än män på BmSS. Förvaltningen har beslutat att genomföra enkäten varje år i stället för vartannat år, bland annat för att på ett bättre sätt kunna identifiera och åtgärda systematisk diskriminering och ojämlikhet. (Informantintervju A).

Det blir utifrån ovanstående redogörelse tydligt att Göteborgs Stad och förvaltningen för funktionsstöd på en strategisk nivå har en idé om jämställdhet som stämmer in på dimensionen könsmakt, där ojämställdheten mellan kvinnor, män, och personer med andra könsidentiteter behöver kartläggas och åtgärder behöver sättas in för att komma åt problematiken, även om detta arbete ännu inte kommit så långt i förvaltningen. I planen för jämställdhet nämns könsuppdelad statistik, kartläggningar, analyser av hur resursfördelningen ser ut mellan kvinnor och män såväl som konsekvensanalyser som viktiga komponenter i arbetet (Göteborgs Stad, 2018a). Att jämställdhetsperspektivet finns förankrat i programmet för delaktighet genom andra dokument menar jag är en indikation på att hela det strategiska arbetet befinner sig inom dimensionen könsmakt, dock hävdar jag att det faktum att begreppet inte finns med på ett explicit sätt i programmet kan riskera ett osynliggörande av jämställdhetsfrågan om man inte även granskar övriga dokument. När vi tittar på idéerna kring jämställdhet på enhetschefsnivå rör sig dessa dock inom båda dimensioner av jämställdhet, vilket redogörs nedan.

7.2.1 Könsmakt

Sex av respondenterna har ett generellt synsätt som går mer åt dimensionen könsmakt än åt dimensionen könsneutralitet (Respondentintervju 3, 4, 5, 7, 9, 10). Flera respondenter talar i termer av att det finns mycket jobb att göra för att nå jämställdhet för brukarna (Respondentintervju 3, 4, 7, 9). Tre respondenter uttrycker att ojämställdhet inte är ett problem i just deras verksamheter:

Vi har inte pratat så mycket kring kön därför att vi inte märkt så tydligt att det funnits, det känns som att det inte är ett problem. (D)

...jag har nog inte så mycket erfarenhet av den problematiken i mina grupper. /.../ jag har en målgrupp där det inte är så stora skillnader mellan män och kvinnor i jämställdhetsfrågan utifrån deras funktionsvariationer. (E)

Så vitt jag vet så pågår 100 % jämlikhet på de boenden jag har. (F)

En respondent, som i övrigt beskriver det som att enheten jobbar aktivt med mänskliga rättigheter och relaterade frågor på olika sätt, beskriver det som att de har ”tappat jämställdhetsfrågan” i verksamheten (Respondentintervju 3). Hen nämner tidigare forskning som visat på att män tenderar att få mer hjälp än kvinnor av personalen, och att det därför är viktigt att få med sig frågan i framtiden. Flera lyfter interna utbildningar om våld i nära relationer för personalen som en viktig del i jämställdhetsarbetet (Respondentintervju 1, 2, 3, 7, 9). Flera av respondenterna nämner VIP-kurser, det vill säga en kurs i studiecirkelform som anordnas för brukarna som bland annat syftar till att minska risken att utsättas för våld eller utsätta andra för våld, som en viktig del i arbetet mot jämställd trygghet (Respondentintervju 2, 4, 5, 6, 7, 9).

I samtalen kring jämställdhet är idén om att normer på olika sätt skapar ojämställdhet och otrygghet återkommande (Respondentintervju 2, 3, 4, 7, 8, 9, 10). Respondenterna talar om hur samhället har sett ut historiskt och idag, vissa talar om att män har haft eller har ett maktövertagande, andra nämner till exempel media som en bidragande faktor till att kvinnor känner större otrygghet (Respondentintervju 6, 10). Detta kan, enligt respondenterna, ta sig form av förväntningar på brukarna som tar sig uttryck genom olika typer av krav på kvinnor och män. Dessa krav kan exempelvis gälla hemstädning, att personalen undermedvetet lyssnar mer på män än på kvinnor, eller att män uppmuntras till att ta mer initiativ än kvinnor (Respondentintervju 2, 7).

Att man förväntas kunna eller göra saker som kvinna, även om man har en funktionsnedsättning. Att man omedvetet ställer andra krav på de kvinnor som bor på våra boenden än på männen. (G)

Och jag tycker det är så väldigt inbyggt i de äldre generationerna till exempel att det tycks som att män har en högre rang på något vis. De får gör de roliga sakerna, gå på promenader och fika, så får Elsa [fingerat namn] stanna kvar så gör hon storstädning i köket. (H)

På samma sätt lyfter en av respondenterna att hen upplever att kvinnor som bor på BmSS och har barn, ofta upplever en stor sorg kring familj, och att män som har barn också kan ha en

sorg men att den blir annorlunda eftersom samhället ställer högre krav på en mamma än en pappa, och att det därför upplevs som ett större misslyckande (Respondentintervju 9). En annan respondent ställer sig frågan om det kan vara så att de här normerna också gör att personal lägger olika värderingar i om en man respektive en kvinna har ett utåtagerande beteende, på det sättet att det på ett annat sätt kan finnas ett fysiskt hot från män (Respondentintervju 8). Att det undermedvetet skulle läggas mer fokus på att jobba med detta, medan en kvinna kanske inte tas på lika stort allvar om hon utför ett hot eller har ett utåtagerande beteende, och därför i slutändan får sämre stöd i en sådan situation.

Att hela tiden uppmärksamma hur varje individ behandlas och bemöts är därför också ett återkommande tema bland respondenterna. En respondent berättar att hen uppmärksammat att det i hens verksamheter lätt blir ”grabbig” stämning med exempelvis ryggdunkning när personalen bemöter de manliga brukarna, och att bemötandet sker på ett annat sätt gentemot kvinnorna (Respondentintervju 7). Respondenten belyser vikten av att uppmärksamma den här typen av bemötandefrågor kontinuerligt i stunden när de sker. Men det är inte bara vid bemötandet i stunden som respondenterna anser att bemötandefrågor är av vikt, utan vid beslut om varje insats, där personalen alltid bör ställa sig frågan om de skulle gjort annorlunda ifall insatsen gällde en kvinna och inte en man, eller tvärtom (Respondentintervju 10). En av respondenterna berättar att de har jobbat med tekniska lösningar och jämställdhet i hens verksamheter (Respondentintervju 8). Hen berättar att det ofta är så att män får tekniska lösningar, och att de därför har försökt ha ett normkritiskt tänkande så att alla som behöver välfärdsteknik kan få det, oavsett kön.

Flera anser att det skulle vara av intresse att titta på skillnader i tidsåtgång till insatser mellan män och kvinnor på BmSS (Respondentintervju 3, 9, 10). En respondent exemplifierar med en manlig och en kvinnlig brukare på två av respondentens boenden som hade samma typ av problem i sina lägenheter (Respondentintervju 7). Hos mannen gick iordningställandet snabbt, medan det hos kvinnan tog väsentligt längre tid innan återkoppling från lokalförvaltningen, och respondenten upplevde inte att ärendet prioriterades på samma sätt. Respondenten menar att det är svårt att veta om detta är en tillfällighet, men denna och liknande händelser har fått hen att bli intresserad av att titta vidare på fenomenet.

Andra bemötandefrågor som lyfts är till exempel vikten av att inte ta för givet att alla lever i en heteronormativ relation, samt att man kan ställa frågor på ett öppet sätt, exempelvis genom att fråga om en person har någon den tycker om i stället för att fråga om hen har en pojkvän/flickvän (Respondentintervju 7). En respondent berättar om en (manligt kodad)

brukare som gärna använder kvinnligt kodade kläder, och att det är viktigt att personalen i liknande situationer arbetar med och utmanar sina egna uppfattningar om samhället (Respondentintervju 5). Respondenten berättar att brukaren gärna vill bli sminkad av personalen, och att vissa då tyckt att det varit jobbigt. Respondenten understryker vikten av att kunna ha öppna diskussioner kring detta och liknande teman i personalgruppen.

En respondent ställer sig frågan om det ibland kan vara så att funktionsnedsättning som faktor förstärker samhällsnormerna (Respondentintervju 4). Att manifesterade strukturer i form av könsnormer eller heteronormen förstärks i förhållande till funktionsnedsättning på det sättet att ett anpassat stöd ibland behöver ges i klar och tydlig form:

Ibland behöver det ju vara så enkelt som: vem är jag? Jo, en man. Och då kanske man förstärker det begreppet för att göra det enkelt och klart och tydligt för den enskilde. (I)

Respondenten fortsätter med att säga att denna förenkling och förstärkning av normerna kan få som konsekvens att det skaver för den enskilde individen, som kanske inte alltid har orden att uttrycka att hen inte identifierar sig med ett visst kön eller har en viss sexualitet (Respondentintervju 4).

Ytterligare en idé som kommer upp i relation till normer och jämställdhet är hur personal speglar brukarna. En respondent ger som exempel hur personalgruppen på ett av hennes boenden klagat väldigt mycket på en person i personalen för att hon satt mycket med sin mobiltelefon (Respondentintervju 3). Den här personen råkade vara en kvinna med mörk hudfärg som bar slöja. Efter diskussioner kring detta ställde sig gruppen frågan om varför de klagade så mycket på henne och inte på hennes (vita, manliga) kollegor som gjorde samma sak.

Jag tror att hur vi tänker kring vår personal är nog också så vi tänker kring våra brukare. Om vi kan hantera kollegor på det sättet är nog risken ganska stor att vi har ett annat synsätt även på våra kvinnliga hyresgäster. Genom att vi inte uppmärksammar och ifrågasätter invanda mönster så bidrar vi ju till ojämställda strukturer. Ifrågasätter vi inte normerna så kommer vi ingen vart. (J)

...det genomsyrar hela verksamheten, man kan ju inte ha en personalgrupp som tycker att det är okej att kränka andra, för då börjar man kränka brukarna också. (K)

Vilka som ingår i personalgruppen är också något som påverkar brukarna, enligt respondenterna. Flera lyfter att det jobbar fler kvinnor än män i personalgrupperna, och att det skulle vara bra om grupperna speglade samhället i stort och var lite mer heterogen både när det gäller kön och andra uttryck för vem en person är (Respondentintervju 4, 5, 6, 9). En

respondent berättar att hen jobbat med jämlik rekrytering, där hen försökt få så stor mångfald i arbetsgrupperna som möjligt (Respondentintervju 4).

Vi har personalgrupper där vithetsnormen är otroligt stark, och heteronormen nästan ännu starkare. Och då behöver man kritiskt ställa sig frågan, hur tittar vi på den här situationen med den här hyresgästen utifrån att vi faktiskt är vita, medelålders och hetero hela högen här? Kan vi titta på detta ur ett annat perspektiv? (L)

I relation till brukarenkäterna har personal på ett boende identifierat två (manliga) brukare som aldrig skulle ange att de var rädda eller skriva det någonstans, ”för en man gör inte det”. Respondenten diskuterade det i form av att det har att göra med hur män och kvinnor uppfostras - att en man ska vara på ett visst sätt, och kvinnor på ett annat (Respondentintervju 6).

Två av intervjuerna berör grupper uppdelade på kön i diskussionerna kring jämställdhet (Respondentintervju 6, 7). Den ena respondenten säger att de använder sig av detta på brukarnas önskan, medan den andra vänder sig emot det. När det gäller den förstnämnda hävdar denne att det i dessa grupper kom fram saker som brukarna velat tala om, men kanske inte vågat i ett sammanhang där alla deltar. Den andra respondenten som talade om könsuppdelade grupper talade snarare om det som en normfälla som är lätt att falla in i och som det aktivt behövs arbetas med att undvika, och arbete med aktiviteter där de som vill får delta i stället för att hålla ”tjejkväll” och ”grabbkväll” med typiskt kvinnligt respektive manligt kodade aktiviteter.

I respondenternas idéer kring normer framträder att dessa till stor del går i linje med dimensionen könsmakt, och att synen bland respondenterna när de talar om normer, är att dessa ofta är ofördelaktiga för kvinnor och andra som avviker från normen. Ofta är också normerna enligt respondenterna uppbyggda med utgångspunkt i män eller manlighet, i linje med Börjesson och Rehn (2000, s 36). Det framgår dock tydligt i samtalen att flera av respondenterna helst inte vill framställa detta som fakta, utan som egna upplevelser av jämställdhet på BmSS. Flera av respondenterna uttrycker att det är viktigt att fortsätta jobba med jämställdhetsfrågan, exempelvis genom att lyfta de olika strategier som kvinnor och män använder sig av i olika situationer. Flera av respondenterna anser att de jobbar med jämställdhetsfrågan främst genom att jobba mycket med bemötandefrågor och att synliggöra normer samt att sätta den enskilde i centrum, och anger inte att de har andra specifika arbetssätt för att jobba mot ökad jämställdhet hos brukarna, vilket går i linje med att förvaltningen ännu inte tagit ett helhetsgrepp om frågan på ett strategiskt plan. Att flera

respondenter inte anser att det finns ojämställdhetsproblematik på just deras boenden kan vara problematiskt då det kan innebära att frågan läggs åt sidan eller att de maktordningar som stratifierar samhället osynliggörs.

7.2.2 Könsneutralitet

Fyra av respondenterna rör sig mer inom dimensionen könsneutralitet än dimensionen könsmakt (Respondentintervju 1, 2, 6, 8). Detta yttrar sig exempelvis i att likställa jämställdhet med det lite bredare begreppet jämlikhet under samtalen (Respondentintervju 1, 4, 8). Ibland verkar respondenterna se de två begreppen som synonymer, och ibland verkar det som att man vänder sig emot begreppet jämställdhet. Ett exempel på när de två begreppen används som synonymer är i samband med att frågan om hur man arbetar mot jämställdhet för brukarna kommer upp, då det bland annat ges exempel på hur det arbetas med hjälpmedel och omvårdnadsbehov (Respondentintervju 1, 8).

På frågan om vilka åtgärder man skulle kunna ta på verksamhetsnivå för att arbeta mot en jämställd trygghet för brukarna, säger exempelvis en av respondenterna att hen tror att de kommer åt en ökad trygghet för kvinnor och män om man jobbar mot en ”total trygghet” (Respondentintervju 1). En annan berättar att det jobbas likvärdigt med varje brukare vad gäller bemötande – lågaffektivt, inbjudande och positivt (Respondentintervju 2). Tre respondenter uttrycker vid samtalen kring jämställdhet att det är viktigt att inte lägga så stort fokus vid kön utan fokusera på individer:

...vi jobbar ju för att varje brukare ska känna sig trygg, oavsett vilket kön. Vi har inga speciella strategier för män eller kvinnor, vi jobbar med strategier per brukare som uttrycker oro. (M)

Ja, jag tror att man måste aktivt lyssna och nyfiket ta reda på kring varje person, och tänka bort det här med kön, och först gå till sig själv, hur är jag, för jag tror att många har en bild av hur det är och vilka förutfattade meningar man har, och vara vaksam på det i samtal. (N)

Egentligen har inte brukarens kön någon betydelse när de gäller de insatser som vi erbjuder, utan det är grunduppdraget, det är det som egentligen avgör hur vi upprätthåller en genomförandeplan och tillgodoser deras behov. (O)

Dimensionen könsneutralitet framträder inte lika starkt i samtalen som dimensionen om könsmakt, men det är av betydelse att dimensionen återfinns bland respondenterna. Delar av samtalen, vilket illustreras av de tre ovanstående citaten, pekar mot ett synsätt där könsneutralitet blir en ”lösning” på ojämställdhetsfrågan och att problematiken löser sig om man ser till individen och tänker bort kön. Hur *normaten* ser på jämställdhet blir, utifrån ovanstående information, godtyckligt. Medan styrande dokument och tjänstepersoner på

strategisk nivå till stor del rör sig inom dimensionen könsmakt, blir detta inte alls lika konsekvent i respondentintervjuerna, vilka rör sig inom båda dimensioner. Arbetet med de personer som bor på BmSS ska, enligt såväl relevanta människorättskonventioner, svensk politik och lagstiftning som IBIC ske på individens villkor. Detta innebär inte att maktordningar som kön, klass, ras, etnicitet, sexualitet, ålder och funktionsförmåga är irrelevanta. Att *normaten* ibland positionerar sig inom dimensionen könsneutralitet och således agerar som att frågeställningar kring kön inte är av vikt, hävdar jag också gör att den maktposition som den besitter riskerar att osynliggöra de maktordningar som påverkar kvinnor med funktionsnedsättningar.

7.3 Göteborgs Stad och trygghet

Idéer om trygghet	Produkt av yttre faktorer	Produkt av Göteborgs Stads arbete med rättighetsbärarna
-------------------	---------------------------	---

Figur D. *Idéer om trygghet.*

I *Göteborgs Stads program för full delaktighet 2021-2026* är trygghet ett av de tio rättighetsområden som identifierats. Under området står bland annat att ”Personer med funktionsnedsättning har rätt till trygghet, i och utanför hemmet. Det omfattar att leva fritt och säkert från alla former av utnyttjande, hedersrelaterat förtryck, våld, övergrepp eller diskriminering.” (Göteborgs Stad, 2020). Kopplat till rättighetsområdet finns en målsättning om att ”personer med funktionsnedsättning lever ett tryggt liv på lika villkor som alla andra” (Ibid.). Rättighetsområdet innehåller vidare prioriterade strategier för att nå målet. Det första lyder som följer:

Stadens verksamheter ska arbeta normmedvetet för att upptäcka och förebygga diskriminering, förtryck, våld i nära relationer och annan våldsutsatthet som kan drabba personer med funktionsnedsättning. Det omfattar att ge individuellt anpassat stöd till de som behöver. (Göteborgs Stad, 2020).

De övriga två strategierna är kopplade till krishantering. Programmet identifierar samtliga nämnder och styrelser som skyldighetsbärare för att arbeta med rättighetsområdet.

”Mattias” sammanfattar rättighetsområdet med att det trygghetsskapande arbetet inom BmSS huvudsakligen sker i mötet mellan den boende och stödassistenterna, samt genom vilka förutsättningar medarbetarna ges att arbeta med detta i form av kompetens. Denna kompetens består dels i att medarbetarna har rätt typ av kunskap om funktionsnedsättningar för att förstå den enskilde och vad som kan skapa ångest, oro och rädsla beroende på vad man har för typ av funktionsnedsättning, dels i kunskap och utbildning om metoder, exempelvis om olika

typer av kommunikation. ”Mattias” nämner också att stadens BmSS har olika inriktningar beroende på funktionsnedsättning, och att detta kan ses som en del av ett trygghetskapande arbete då man får bo med personer med liknande behov och förutsättningar.

(Informantintervju A).

Flera respondenter understryker att arbetet med trygghet främst sker genom arbetet med IBIC, genomförandeplanen, att använda rätt metoder samt att följa lagstiftning, regelverk och Göteborgs Stads policys (Respondentintervju 1, 5, 8, 10). Några verkar ha hög tilltro till att såväl trygghetsarbetet som arbetet med brukarnas jämställdhet och mänskliga rättigheter ur en bredare synvinkel tillgodoses genom att dessa bitar är på plats (Respondentintervju 6, 8, 10). Andra anser att man behöver mer riktade insatser som kompetensutveckling inom de specifika områdena.

Trygghet och otrygghet uppkommer i såväl programmet för full delaktighet som samtal med informant och respondenter till stor del inom dimensionen att den är en produkt av Göteborgs Stads arbete med rättighetsbärarna. I respondentintervjuerna nämns området som knutet till relationer med personal och andra personer som brukarna träffar regelbundet, vilket går i linje med tidigare forskning på BmSS och liknande boendeformer (se kapitel 2.2). Andra faktorer som nämns är fysisk planering och hjälpmedel. Kön och funktionsnedsättning nämns även i sig som bidragande faktorer till otrygghet.

7.3.1 Trygghet/otrygghet som en produkt av Göteborgs Stads arbete med rättighetsbärarna

Delaktighet

Brukarenkäterna anges som ett primärt sätt att arbeta med trygghet (Respondentintervju 7, 8, 9, 10). Att återkoppla och följa upp svaren på brukarenkäten kommer också upp i flera intervjuer – att ta reda på *vad* det är som gör att brukarna känner otrygghet om de svarat att de inte känner sig trygga med personalen eller att de är rädda för något hemma (Respondentintervju 4, 5, 6, 7, 8). Men även att genom arbetet med genomförandeplanerna ta reda på vad trygghet innebär för varje individ, och att dokumentera detta. Man ser det som problematiskt att inte frågan om varför besvaras av brukarenkäterna, samt att nästa steg i arbetet är att ta reda på det (Ibid.). En respondent berättar att de kommer att gå igenom resultatet med brukarna och utifrån det utforma handlingsplaner.

Jag tror att det är lätt att det blir en pappersprodukt, och ingen kommer vilja svara på den om man inte ser att man bryr sig och faktiskt jobbar med den. (P)

För att uppnå en jämställd trygghet på BmSS anser man att man borde involvera brukarna mer genom att fråga vad de tycker är viktigt, ta upp på husmöten som ett tema eller baka in det i andra frågor (Respondentintervju 2). Respondenterna anser att man bör kartlägga orsakerna till otryggheten (Respondentintervju 4, 5). Ett förslag är att utifrån livsområdet trygghet i IBIC ställa konkreta frågor i samband med att man exempelvis utformar genomförandeplanen, för att försöka ta reda på vad det faktiskt är brukarna känner sig otrygga med och arbeta mot att åtgärda det genom att använda sig av de etablerade metoder man har i verksamheterna (Respondentintervju 4).

Personal

I linje med ”Mattias” svar i informantintervjun är personalens roll i det trygghetsskapande arbetet på BmSS den del av detta som det läggs mest fokus på i respondentintervjuerna. Personalen lyfts, som en del av Göteborgs Stad, som skyldighetsbärare gentemot brukarna i trygghetsfrågan, utifrån bemötande, kompetens och tillgänglighet.

Och då behöver ju vi fundera kring vad det beror på – är det vårt bemötande, genomförandeplanerna, vårt sätt att arbeta? Det är ju dåligt om de känner sig otrygga med oss, och då behöver vi gå tillbaka till oss själva och reflektera kring vad det är i vårt sätt att jobba som gör att man svarar så. (Q)

Respondenterna lyfter att brukarna inte har samma val av vilka de träffar på dagarna som många andra människor har (Respondentintervju 4, 6, 7, 8). Flera av respondenterna uttrycker att de inte tror att alla brukare av den anledningen känner sig bekväma med att kritisera eller välja bort personal på grund av den beroendeställning som finns mellan brukare och personal (Respondentintervju 5, 7, 8). Respondenter som jobbar med vissa målgrupper menar att personalen måste samverka med brukarna för att kunna utföra sitt arbete, då en fungerande samverkan med brukaren är en förutsättning för att överhuvudtaget bli insläppt i lägenheten (Respondentintervju 4, 6).

För att om inte vi samverkar med Olle [fingerat namn] och får till ett bra samarbete, så släpper inte Olle in oss på flera veckor. (R)

När det gäller kompetens talar respondenterna utifrån vikten av att personalen är utbildad, både genom grundutbildning för uppdraget och kunskap om funktionsnedsättning, men också genom olika typer av metodutbildningar (Respondentintervju 1, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10). Eftersom behoven varierar utifrån vilka funktionsnedsättningar, förutsättningar och livsvillkor brukarna har, skiljer det sig vilka utbildningar man anser vara viktigast ut trygghetssynpunkt beroende på vilka målgrupper som bor på respondenternas BmSS. Det viktigaste är att metoderna kan implementeras och användas på rätt sätt, översättas från teori till praktik, säger en respondent:

Jag liknar egentligen kompetens med en hand, man har alla delarna i handen, och signalen kan ju vara att man antingen använder fingertoppskänsla eller en knytnäve. Beroende på situation behöver man använda sin kunskap och kompetens på olika sätt. (S)

En röd tråd genom diskussionerna kring kompetens är kommunikation, som i sig lyfts i respondentintervjuerna som en viktig faktor till trygghet (Respondentintervju 1, 2, 4, 5, 7, 9). Det handlar om att personalen ska kunna kommunicera och göra vardagen begriplig för de brukare som behöver stöd i det – eftersom trygghet i sig är ett abstrakt ord är det inte säkert att alla vet vad det betyder eller har samma uppfattning om vad det är (Ibid.).

Det är inte deras ansvar att lära sig kommunicera, utan det ligger på oss. Och det är oftast förbannat svårt, men det är ju jobbet! (T)

Ett hinder som kan uppstå för vissa brukare som kommer från särskolan till BmSS är att man har en vana att använda IT och appar från skolan men sedan när man flyttar till BmSS efter studenten så tar kommunikationen många gånger slut eftersom kompetensen inte är tillräckligt hög hos personalen (Respondentintervju 2). Det påtalas att man kanske inte alltid vet det bästa sättet att kommunicera med någon – vissa personer har inget språk, och då får personalen testa sig fram (Respondentintervju 7). En god kommunikation kan ofta förebygga utåtageranden enligt respondenterna, då utåtageranden och frustration ofta uppstår när en människa inte kan förstå eller göra sig förstådd (Respondentintervju 7, 9).

Har du inget verbalt språk så kommunicerar du med det du har, och det är lätt att vi tolkar det utifrån vår uppfattning, och missar själva budskapet i det hela. (U)

Tydlig och respektfull kommunikation är av vikt även om en brukare uttrycker sig på ett sätt som av andra inte alltid anses lämpligt (Respondentintervju 5). Hen lyfter ett exempel med en brukare som uttrycker sin sexualitet på ett enligt andra olämpligt sätt, och betonar vikten av ett respektfullt bemötande från personal. Att som brukare få uttrycka sig som man vill utan att känna sig dömd, samt rätten att tacka nej till insatser ses också som något som bygger trygghet (Respondent 1, 4). ”Du har rätt att vara vem du vill när du har en insats enligt LSS”, säger en respondent och reflekterar över den utveckling som skett genom åren:

...jag har varit med om personer som bor hos oss som genomgått könskorrigering, man uttrycker alla olika sätt att leva och välja med värderingar och allt vad det innebär, och det var näst intill otänkbart när jag började för trettio år sedan. (V)

Det anses viktigt av att personalen har kompetens att bemöta svåra frågeställningar när de uppkommer hos brukarna. En respondent gav exempel på en (manlig) brukare som var tillsammans med en (kvinnlig) brukare och ansåg att han då hade ”rätt” till sex

(Respondentintervju 4). På samma sätt exemplifieras i intervjuerna hur en (manlig) brukare ansett sig ha rätt till sex med en (kvinlig) brukare på grund av att hon varit avklädd (Ibid.). Där behöver personalen vara tydlig och pedagogisk i frågor kring samtycke gentemot den första brukaren för att stärka tryggheten hos båda brukarna (Ibid.). Ett exempel på ett tillfälle då det blivit fel i ett sådant bemötande, var då personalen hade sagt till en (manlig) brukare att han inte fick fråga [en viss grupp av] kvinnor om de vill ha sex, varpå han började fråga kvinnor om de tillhörde denna grupp, och om svaret var nej så ansåg han att han hade rätt till sex (Ibid.). Frågan om sexualitet ses som svår och etiskt utmanande på BmSS, beroende på om man som personal har svårare eller lättare för att prata om det (Respondentintervju 4, 5, 8).

Några av respondenterna talar om vikten av utbildning och åtgärder mot tvångs- och begränsningsåtgärder för brukarna (Respondentintervju 5, 9, 10). En av dem berättar om att man gjort utbildningsåtgärder för personalgrupperna om tvångs- och begränsningsåtgärder utifrån Socialstyrelsens material (Respondentintervju 5).

Jag tror att det farligaste man kan göra när man jobbar med människor som är i en sådan beroendeställning är att man bara jobbar på, man reflekterar inte över vad man gör. /.../ Till exempel att personen själv inte får bestämma vad den ska äta, utan det bara gjorde man. (W)

Alltså vänta lite nu, du kan inte bara öppna dörren. Det gör man inte, det är ingen som gör det hemma hos dig, men bor man på en traditionell gruppboende så är det väldigt vanligt att man knackar och sedan går man in. (X)

En respondent berättar om en tidigare situation på ett boende där det förekommit tvångs- och begränsningsåtgärder samt hot och våld från personalens sida (Respondentintervju 2). Det handlade bland annat om verbala hot, sparkar på en rullstol och godtyckligt uppsatta regler på boendet. Det handlade om ett fåtal män som utsatte och en hel arbetsgrupp som normaliserade beteendet.

Jag tror att kvinnlig personal också kan göra så, men i sin roll som man har man ett större ansvar utifrån att man är större och grövre, att tänka på sin egen roll och hur man påverkar andra. (Y)

I fallet ovan menar respondenten att det inte var någon skillnad på hur kvinnliga och manliga brukare behandlades i denna situation, men att det skulle kunna vara så att upplevelsen av behandlingen skiljer sig mellan kvinnor och män, utifrån att det var män som utsatte (Respondentintervju 2). En annan respondent berättar att tankar om att personal på boende

likväl som till exempel färdtjänstpersonal tidigare har utsatt brukare för övergrepp finns med i bakhuvudet (Respondentintervju 6).

Kan ju säga att vi är väldigt mycket mer vakna nu om en av tjejerna kommer hem med färdtjänst och betar sig konstigt. För det har blivit någonting man har tvingats tänka på.
(Z)

När det kommer till övergrepp och hot- och våldssituationer är det inte bara nutiden som påverkar tryggheten, utan även händelser som skett tidigare i livet. En respondent berättar om en (kvinnlig) brukare som upplever sig väldigt otrygg när det är män som jobbar eftersom hon tidigare varit utsatt för sexuella övergrepp (Respondentintervju 7).

För mina brukare handlar det ju ofta om vilka som utsatt dem. Och det är ju inte ofta kvinnor utsätter kvinnor. (Å)

Respondenterna upplever det ofta som svårt att jobba med denna typ av oro och rädsla. En respondent beskriver en (kvinnlig) och en (manlig) brukare som båda blivit utsatta tidigare i livet och på grund av sin funktionsnedsättning återupplever händelserna och anklagar personal som jobbar med dem för våldtäkt (Respondentintervju 9). Hos den kvinnliga brukaren har man löst det genom att en manlig personal aldrig jobbar ensam hos henne, delvis för att skydda personalen.

När det gäller tillgänglighet nämns såväl tillgänglig personal som kontinuitet i personalgruppen samt ett minimum av vikarier som brukarna inte känner som en viktig del i ett trygghetsskapande arbete (Respondentintervju 2, 3, 4, 6). En respondent berättar att hen brukar tala mer om omsorgskontinuitet än om personkontinuitet – att stödassistenterna alltid ska kunna vara ett verktyg till den enskildes trygghet och stöd, oavsett vem som jobbar (Respondentintervju 4). Respondenten menar att detta kan vara en utmaning eftersom personalen är olika som personer, men kan nog uppnås i en högre grad om man tittar på *vad* det är brukarna känner förtroende för och *vad* personal som den enskilde känner sig trygg med gör som är trygghetsskapande.

Andra faktorer som nämns i relation till personal och trygghetsskapande arbete är till exempel avvikelshantering i samband med bemötandefrågor (Respondentintervju 5). Genom att använda sig av avvikelser menar respondenten att de kan veta om de levererar det de ska, och att det blir en form av kvalitetskontroll (Ibid.). En annan respondent skulle vilja se mer flexibilitet i hur man utformar personalgrupperna – vissa målgrupper har inte så stort omvårdnadsbehov, utan skulle i stället behöva ha fler pedagoger tillgängliga, snarare än en

eller två pedagoger och en grupp med stödassistenter, vilket är standard (Respondentintervju 8).

Chefens roll

Det skiljer sig en del hur enhetscheferna ser på sin egen roll gentemot brukarna. Vissa jobbar bara gentemot personalen medan andra tar en mer aktiv roll i brukarnas liv. Flera berättar om hur brukarna ibland vänder sig till dem med klagomål, åsikter eller frågor (Respondentintervju 1, 2, 5, 6, 10). En person berättar att brukarna inte brukar kontakta hen, och att hen tror att det beror på den beroendeställning brukarna är i och inte vill klaga av rädsla att det ska påverka dem negativt (Respondentintervju 7). I situationen ovan där personalen utförde hot och våld, underströk respondenten hur viktigt det var ur en trygghetssynpunkt att brukarna fick information om att de kunde kontakta enhetschef om de kände att de blev behandlade fel – annars hade det kanske inte kommit fram (Respondentintervju 2).

En respondent berättar att det är stödpedagogerna som sköter arbetet kring trygghet, jämställdhet och mänskliga rättigheter gentemot personalen, och att det är hens uppgift som chef att ge dem rätt förutsättningar för att kunna göra detta (Respondentintervju 8). En annan respondent berättar att hen själv har husmöten med brukarna två gånger per år. ”Ibland kan det ju vara lättare att säga saker till mig än till personal i och med att man är i en sådan beroendeställning”, säger hen (Respondentintervju 5).

Fysisk utformning av verksamheten

Fysisk utformning av verksamheten kommer också upp i samtalsintervjuerna. Två respondenter berättar om att det funnits oro bland brukarna som bor på bottenplan, ibland på grund av personer som rör sig utanför och ibland på grund av att det helt enkelt känns otryggt att någon kan ”gå rätt in” (Respondentintervju 2, 4). Var verksamheterna är placerade, exempelvis att inte placera missbruksboenden nära ett systembolag, samt hur interiören är utformad lyfts som grundläggande aspekter för trygghet (Respondentintervju 8):

... en aspekt kring detta med jämställdhet och trygghet handlar ju också om hur man bygger upp en verksamhet fysiskt utifrån brukarnas funktionsvariationer. Den aspekten är jätteviktig, att man inte har för mörka rum, var man placerar bord och soffor, vilka färger man använder, om man har sinnesrum eller liknande. Jag tror att man kan förebygga väldigt mycket utifrån de fysiska förutsättningar som finns i en verksamhet. (Ä)

7.3.2 Trygghet/otrygghet som en produkt av yttre faktorer

Respondenternas idéer kring trygghet och otrygghet är att den till stor del ses som att den är en produkt av hur Göteborgs Stad jobbar med rättighetsbärande, men man kan även utläsa dimensionen att trygghet/otrygghet är en produkt av yttre faktorer i samtalen. Att båda dessa dimensioner är synliga är väntat eftersom det inte finns en enda förklaring till den otrygghet som rapporterats genom brukarenkäten, samt att brukargruppen som bor på BmSS och således har deltagit i brukarenkäten är mycket heterogen.

Ibland verkar det finnas en motvilja bland respondenterna till att identifiera otrygghet som något som kommer från personalgruppen, inte för att man inte tror att det kan vara så utan för att man inte vill att det ska vara så:

Som du hör lägger jag nu rätt mycket på andra brukare, men jag vill inte att otryggheten ska komma från vår personal, de ska liksom vara så trygga, lugna, sansade, och inlyssnande att det är en trygghet. Det ska vara de här yttre faktorerna som tryggheten är beroende av. (Ö)

Sex av tio respondenter uttrycker att de anser att den ojämställdhet som finns bland brukarna i trygghetsfrågan helt eller delvis speglar samhället i stort (Respondentintervju 2, 3, 5, 6, 7, 10).

Att det också är något medfött, eller inte medfött men att det ligger redan från vår [kvinnors] uppfostran när vi är små, att vi ska hålla tillbaka mera, och våra brukare är uppfostrade i samma normer som alla vi andra är. (A2)

Jag tänker väl generellt att det är ett samhällsproblem i stort, oavsett om du har en funktionsnedsättning eller inte, att kvinnor är generellt mer otrygga. (B2)

Att kvinnor rent generellt känner sig mer otrygga än män på LSS-boende, behöver egentligen inte ha direkt med det boendet att göra, utan det har med den generella otryggheten som finns i samhället för kvinnor. (C2)

Otrygghet utifrån funktionsnedsättning

Ett område där otrygghet lyfts som en produkt av en yttre faktor är funktionsnedsättningarna eller diagnoserna i sig. Exempelvis nämns ångest som ett tillstånd som i sig skapar otrygghet, vilket respondenten menar att man får jobba med genom kommunikation och kunskap om tillståndet (Respondentintervju 1). Också psykosjukdomar nämns som något som i sig skapar hög känsla av otrygghet om man exempelvis är paranoid (Respondentintervju 8). Med denna målgrupp har en av respondenterna jobbat mycket med stressprevention, där man utarbetat handlingsplaner utifrån brukarnas stresskurvor, vilka brukarna i mån av förmåga var delaktiga i att utforma för att ange vad som triggat utåtageranden och vad som kan lugna (Respondentintervju 9).

Vi har inte haft ett enda allvarligt tillbud på två år, från att ha haft väldigt mycket allvarliga tillbud där exempelvis personal blev jagade med kniv och vi hade väktare inne dygnet runt, så har vi inte det längre, så det ger effekt! (D2)

Det kom även upp exempel på brukare som utifrån sin funktionsnedsättning kan ha svårt att förstå vad trygghet är, eller som angett att de var rätta fast rädslan handlat om saker som de redan löst själva - till exempel genom att ha lampan tänd på grund av rädsla för mörker (Respondentintervju 4, 6). En brukare hade även angett vid uppföljning att de var rädda för att få dåliga droger, vilket var ett adekvat svar på frågan men kanske inte det svar man förväntade sig (Respondentintervju 9).

Kvinnor med funktionsnedsättning generellt uppfattas som mer utsatta än män med funktionsnedsättning eller andra samhällsgrupper av respondenterna. I flera av samtalen uppkommer också tankar om hur kvinnor i vissa brukargrupper kan vara mer utsatta än andra (Respondentintervju 3, 4, 6, 9). Exempelvis vid samsjuklighet som målgrupper inom socialpsykiatri i kombination med missbruk.

På psykiatriboenden, där jag tror att det är ännu större andel kvinnor som känner sig otrygga, där behöver vi bli ännu bättre på att arbeta med detta eftersom det finns i strukturerna även hos våra hyresgäster. (E2)

Ibland finns det en problematik i att kvinnor som bor på BmSS utsätter sig själv för mer eller mindre farliga situationer för att få pengar eller droger, exempelvis genom prostitution, samtidigt som personal inte kan göra så mycket åt detta eftersom LSS är en frivilliglagstiftning (Respondentintervju 4, 9). Man kan motivera, samtala kring detta med individen och stötta den om den mår dåligt, men man kan inte hindra någon från att göra de här valen, eller döma att den gör det (Ibid.).

För mig handlar mycket av otryggheten om det sexuella våldet, i utbyte eller i psykos. Vad man blir utsatt för eller vad man utsätter sig för. Och för mig blir det nog det här traditionella sättet, jag tror att det börjar ändra sig nu, men att män som behöver droger kanske rånar, stjälar, gör inbrott mer, för att få pengar till drogerna, medan kvinnor kanske mer använder sina kroppar. (F2)

En respondent menar att placeringen av boendet i många fall kan vara till fördel, exempelvis om det ligger långt ut från stan, men att utmaningen även kan finnas i huset om det bor både män och kvinnor på boendet (Respondent 9). Hen berättar om en (manlig) brukare som vill ha relationer med alla sina kvinnliga grannar. Kvinnorna, som har ett aktivt missbruk, är ofta intresserade av att gå honom till mötes när han har droger, men när de inte finns vill de ha hjälp av personal att bli av med honom, enligt respondenten (Ibid.).

Och det blir ju en utmaning att jobba med det här, för de bestämmer ju själva vad de ska göra och hur de ska agera, och vi kan ju inte hindra någonting, utan vi sopar väl mest upp det som blir sedan, när konflikterna börjar komma. (G2)

Det ges även exempel på (kvinnliga) brukare som i sin psykossjukdom utsätter sig för olika situationer som de senare ångrar eller mår dåligt av (Respondent 9).

Trygghet/otrygghet utifrån andra människor

Såväl medboende som anhöriga och externa aktörer exempelvis från sjukvården och gode män anses vara en bidragande orsak till trygghet/otrygghet hos brukarna. (Respondentintervju 8, 9) Medboende nämns som en källa till trygghet/otrygghet av flera respondenter (Respondentintervju 4, 6, 8, 9, 10). En menar att personalen kan ju inte vara överallt, och det händer att medboende närmar sig en brukare på ett sätt som i är okej, vilket kan skapa otrygghet (Respondentintervju 1). En annan menar att personer som på grund av sin funktionsnedsättning är högljudda eller skriker mycket, också kan skapa en otrygghet hos sina medboende (Respondentintervju 4). Utåtageranden från medboende nämns också som något som kan öka otryggheten hos övriga brukare:

Detta har jag uppmärksammat på några boenden när brukarna har haft konflikter med varandra, eller att en brukare har varit utåtagerande, aggressiv, eller hotat medboende, det har såklart varit en otrygghetsfaktor, inte bara för den brukare som har blivit hotad utan också för övriga brukare. (H2)

Även anhöriga kan vara en källa till trygghet/otrygghet enligt respondenterna (Respondentintervju 2, 6, 7). Det kan i samband med frågor kring självbestämmande finnas anhöriga som vill att deras anhöriga får bestämma själv och vara delaktig i beslut, medan det också finns de som vill besluta över sin anhörigas liv, och då är det viktigt att personalen finns där med rätt stöd i det (Respondentintervju 6, 7). En respondent berättar till exempel om diskussionerna i samband med vaccinationerna mot covid-19 under hösten 2020, där många anhöriga hade starka åsikter kring vaccinationer för de brukare som inte har möjlighet att uttrycka sig själva (Respondentintervju 6).

Ju mindre du har att säga emot själv och ju mindre du har hjälp av din personal, desto mindre har du att säga över din vardag. /.../ De är beroende av att vi andra runt om jobbar aktivt för att de ska kunna ha sina rättigheter. (I2)

Att otryggheten ses delvis som en produkt av yttre faktorer och inte enbart som en produkt av *normatens* och skyldighetsbärarens arbete, menar jag är naturligt – ett BmSS är inte isolerat från det övriga samhället, och brukarnas upplevelse av trygghet/otrygghet påverkas därmed såväl av interna som externa faktorer. Att man ser den ojämsställda tryggheten som att den speglar samhället i stort är förståeligt när man tittar på exempelvis siffrorna från BRÅ om

otrygghet i bostadsområdet (kap 2.1). Men vi behöver komma ihåg att otrygghet i hemmet för någon som bor på BmSS ur ett människorättsperspektiv är skyldighetsbärandens ansvar. Att *normaten* till stor del ser arbetet med brukarnas trygghet som något som är beroende av skyldighetsbärandens arbete, är en del av ett människorättsbaserat arbete och, hävdar jag, ett steg på vägen för att tillgodose brukarnas mänskliga rättigheter.

8.0 Sammanfattande diskussion

Syftet med denna uppsats var att med utgångspunkt i de mänskliga rättigheterna undersöka hur Göteborgs Stad arbetar kring jämställd trygghet hos de individer som bor i stadens BmSS. Genom att använda dimensioner som analysverktyg med teori om människorättsbaserat arbete, trygghet och intersektionalitet som bas, menar jag att frågeställningen har besvarats på ett adekvat sätt. Nedan följer en sammanfattande diskussion som tar sig utgångspunkt i uppsatsens övergripande frågeställningar, för att på ett så tydligt sätt som möjligt förankra resultatet i dessa.

8.1 Vilka idéer kan utrönas kring jämställdhet respektive trygghet på BmSS, utifrån intervjuer med tjänstepersoner och styrande dokument?

Idéerna kring jämställdhet har kategoriserats i två dimensioner – könsmakt och könsneutralitet. I dimensionen könsmakt befinner sig *Göteborgs Stads plan för jämställdhet 2019-2023*, där jämställdhet befästs som något som bör ses ur ett perspektiv på hur maktordningar samverkar med varandra. Planen anger att jämställdhetsarbetet är något som varje nämnd driver självständigt. I nämnden och förvaltningen för funktionsstöd saknas enligt informantintervjun ett helhetsgrepp kring jämställdhetsfrågan, som behöver brytas ned genom strategier, mål och uppföljning. Detta är också något som kan uttolkas genom respondentintervjuerna, vilka befinner sig inom båda dimensioner. Inom dimensionen könsmakt handlar respondenternas idéer framför allt på olika sätt om normer – från förväntningar på män och kvinnor, utifrån samhället i stort liksom från personal och tjänstemän i Göteborgs Stad, till hur personalgruppen är sammansatt och speglar brukarna, hur personalgruppen agerar gentemot varandra och framför brukarna. Vissa respondenter menar att det av olika anledningar inte finns jämställdhetsproblem i just deras verksamheter, vilket är ett synsätt som gör att man riskerar att missa ojämställdhetsproblematik om den skulle uppkomma. Jämställdhetsarbetet ses av respondenterna primärt som något man driver gentemot den enskilde brukaren genom normkritiskt arbete och bemötandefrågor.

Göteborgs Stads program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2021-2026 saknar ett uttalat jämställdhetsperspektiv. Även om begreppet nämns i bakgrunden till

dokumentet samt att det i andra dokument, som planen för jämställdhet, går att utläsa att jämställdhetsperspektivet ska genomsyra programmet, är inte detta explicit i programmet. Det går inte att veta vilken tanke som fanns bakom när programmet skrevs, kanske finns det en anledning till att jämställdhet inte omnämns på ett explicit sätt. Jag menar dock att en risk med att begreppet inte nämns i programmet - ett centralt dokument för förvaltningen för funktionsstöd - är att rättigheten blir åsidosatt och inte integreras i verksamheten. De idéer som går att utröna i dimensionen könsneutralitet när det kommer till respondentintervjuerna handlar främst om att begreppet likställs med jämlikhet samt att det finns en idé från flera av respondenterna om att ”tänka bort kön”.

Vad gäller idéerna kring trygghet har även dessa kategoriserats genom två dimensioner – tryggheten som en produkt av Göteborgs Stads arbete med rättighetsbärarna, samt tryggheten som en produkt av yttre faktorer. Analysen visar att tyngdpunkten i så väl styrande dokument som intervjuer ligger inom den förstnämnda dimensionen, vilket är positivt ur ett människorättsbaserat synsätt eftersom det innebär att man ser otrygghet som ett problem som skyldighetsbärarna kan jobba för att förbättra. I *Göteborgs Stads program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2021-2026* använder man ett språk som indikerar att man arbetar rättighetsbaserat, och trygghet är utifrån detta program ett rättighetsområde och skyldighetsbärarnas ansvar. I respondentintervjuerna identifieras framför allt fyra idéområden som knyts till trygghet i den första dimensionen – delaktighet och självständighet, personal, chefens roll, samt den fysiska utformningen av verksamheten. Vad gäller personalen handlar tryggheten enligt respondenterna främst om kompetens, utbildning, bemötande och kommunikation, men också att få bli respekterad och accepterad för den man är oavsett kön, sexualitet, könsidentitet eller andra maktordningar. Åtgärder mot tvångs- och begränsningsåtgärder samt hot- och våld är också av stor vikt när det kommer till trygghet.

I den andra dimensionen om trygghet, det vill säga trygghet som en produkt av yttre faktorer, är idéerna centrerade kring andra människor som brukarna har relationer med, som medboende och anhöriga, men även andra externa aktörer. Idéerna handlar även om att viss otrygghet är knuten till en funktionsnedsättning såsom ångest eller psykos, samt att kvinnor med funktionsnedsättningar i allmänhet samt med vissa typer av funktionsnedsättningar i synnerhet, riskerar att bli utsatta eller utsätta sig själva för olika otrygga situationer. En vanlig idé som kom upp hos många av respondenterna är också att den ojämsställda tryggheten mellan kvinnor och män helt eller delvis speglar samhället i stort. Här kan vi utröna något av en paradox, där det samtidigt som det finns en idé om att kvinnor med funktionsnedsättningar

genom att maktordningarna kön och funktionstillstånd samverkar är utsatta för ett större förtryck, finns även en idé om att den ojämslällda tryggheten som något som helt eller delvis speglar samhället.

8.2 Hur arbetar Göteborgs Stad i praktiken kring jämställd trygghet på BmSS, baserat på respondentintervjuer och styrande dokument?

Det finns ingen stringens i hur man vid förvaltningen på funktionsstöd tar sig an problemet med ojämsläll trygghet. Jag hävdar att detta kan kopplas till den diskrepans som finns mellan synen på jämställdhetsfrågan i stort på ett mer strategiskt plan och på enhetsnivå, samt den brist på styrning som råder i förvaltningen i frågan. Generellt tycks man på enhetsnivå å ena sidan vilja jobba med trygghetsfrågan genom att ”tänka bort kön”. Detta kan bli problematiskt då strukturella problem som baseras i könsmakt riskerar att osynliggöras – man riskerar helt enkelt att inte se skogen för alla träd. Å andra sidan finns till stor del en idé om och ett intresse för att arbeta med särskild utsatthet bland kvinnor med funktionsnedsättning, såväl som maskulinitet- och femininitetsnormer, vilket indikerar ett intresse för jämställdhetsarbete.

Några praktiska åtgärder mot jämställd trygghet kan ändå identifieras. För det första har förvaltningen för funktionsstöd att genomföra brukarenkäten varje år i stället för vartannat år, vilket är ett steg för att följa upp den jämställda tryggheten. Några av respondenterna har också talat om att göra uppföljningar per enhet för att ta reda på *vad* otryggheten bottnar i. Utbildningssatsningar för personalen inom våld i nära relationer och VIP-kurser för brukarna är också exempel på praktiska insatser som kan stärka och jämställa tryggheten. Temadagar eller studiecirkel har genomförts eller planerats på vissa enheter med såväl brukare som personal, likväl som övningar och återkommande teman på personalmöten. Det som diskuterats mest är normer och ett normmedvetet förhållningssätt där man uppmärksammar bemötande i stunden, hur män, kvinnor och andra individer bemöts, samt vilka olika strategier individerna använder för att lösa problem.

8.3 På vilket/vilka sätt kan detta arbete påverka brukarnas mänskliga rättigheter?

I resultatet har vi kunnat se att ett människorättsbaserat arbetssätt ska ligga till grund för Göteborgs Stads liksom förvaltningen för funktionsstöds arbete med brukarna. Utfallet för hur idéerna ser ut kring mänskliga rättigheter på enhetschefsnivå är dock varierande, och resultatet pekar på att det är mycket beroende av den enskilda enhetschefen vilken nivå som arbetet med de mänskliga rättigheterna läggs på och om det ses som något som är integrerat i allt arbete, eller fristående. På samma sätt ser vi en diskrepans mellan olika delar av och roller i förvaltningen när det gäller jämställdhetsfrågan, vilken är en del av ett de mänskliga

rättigheterna och ett människorättsbaserat arbete. Arbetet med jämställdhet är inte tydligt förankrad i det strategiska arbetet på förvaltningen för funktionsstöd vilket blir tydligt då synen även på detta är varierande bland respondenterna. Utifrån detta kan man inte heller hävda att Göteborgs Stad fullt ut jobbar med ett människorättsbaserat arbetssätt, när vi drar oss till minnes att i ett korrekt genomfört människorättsbaserat arbete genomsyrar de mänskliga rättigheterna allt arbete, alla processer och samtliga delar av en verksamhet. Detta kan medföra en risk för att vissa av brukarnas rättigheter prioriteras över andra.

Trygghet identifieras som ett rättighetsområde genom såväl IBIC, som *Göteborgs Stads program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2021-2026*, informant- och respondentintervjuer. Den största människorättsutmaningen för Göteborgs Stad när det kommer till frågan om jämställd trygghet på BmSS verkar således vara just jämställdhetsfrågan och bristen på styrning i denna. Detta kan föra med sig att brukarnas mänskliga rättigheter påverkas mer än nödvändigt av den enskilda enhetschefens eller personalgruppens intresse för såväl jämställdhetsfrågan som människorättsfrågor ur ett bredare perspektiv.

8.4 Vidare forskning

Denna undersökning har, genom att fokusera på hur en kommunal aktör arbetar med jämställd trygghet, bidragit med en liten pusselbit till kunskapsfältet om mänskliga rättigheter främst genom att visa på komplexiteten med den praktiska implementeringen av de mänskliga rättigheterna inom funktionshindersverksamheter. Det största behovet för vidare forskning ser jag i en undersökning där tänkbara faktorer till den ojämsställda tryggheten på BmSS kartläggs, föredragsvis genom att tala med rättighetsbärarna. En annan intressant studie skulle vara att titta på liknande förvaltningar i flera kommuner, för att se om den ojämsställda tryggheten skiljer sig mellan förvaltningar med mer eller mindre styrning i frågan.

9.0 Källförteckning

Abiri, E., Brodin, A., Johansson, P., & Oxley, S. (2008). ”Mänskliga rättigheter: jag vet att dem finns och jag tror att Sverige är bra på dem”: *Handbok i mänskliga rättigheter på kommunal nivå*. Kristianstad: Fritze.

Andersson, G., & Stockholms universitet. (2009). *Vardagsliv och boendestöd : En studie om människor med psykiska funktionshinder* (Rapport i socialt arbete, 131). Doktorsavhandling, Stockholms Universitet, Institutionen för socialt arbete.

Barron, K. (Red.). (2004). *Genus och funktionshinder*. Malmö: Studentlitteratur.

Bengtsson-Tops, A., Ericsson, U., & Ehliasson, K. (2014). Living in supportive housing for people with serious mental illness: A paradoxical everyday life. *International Journal of Mental Health Nursing*, 23(5), 409-418. doi: 10.1111/inm.12072

Bergström, G., & Boréus, K. (2012). *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur.

Boverket. (2020). *Genomförda projekt inom Tryggt och jämnt*. Hämtad 6e maj, 2021, från Boverket. <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/uppdrag/avslutade-uppdrag/tryggt-och-jamnt/>

Brolin, R. (2016). "Jag kan öppna fönstret när jag vill" : *Boendesituationen för personer med psykisk funktionsnedsättning* (Linnaeus University dissertations ; 259). Växjö: Linnaeus University Press.

Brottsförebyggande rådet (BRÅ). (2020). *Nationella trygghetsundersökningen 2020: Om utsatthet, otrygghet och förtroende*. (2020:8). Stockholm: Brottsförebyggande rådet

Börjesson, M. & Rehn, A. (2009). *Makt*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.

Clarke, P. J., Ailshire, J. A., Nieuwenhuijsen, E. R., & de Kleijn – de Vrankrijker, M. W. (2011). Participation among adults with disability: The role of the urban environment. *Social Science & Medicine*, 72(10), 1674–1684. doi: 0.1016/j.socscimed.2011.03.025

Eriksson, M., & Gottzen, L. (2020). *Genus*. Stockholm: Liber.

Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., & Wängnerud, L. (2012). *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts juridik.

Folkhälsomyndigheten. (2019). *Folkhälsopolitikens åtta målområden*. Hämtad 27e februari, 2021, från Folkhälsomyndigheten, <http://www.folkhalsomyndigheten.se/folkhalsoarbete/folkhalsopolitikens-mal/de-atta-malomradena-inom-folkhalsopolitiken>

Forssell, R., Listerborn, C., Andersson, M., & Malmö högskola. (2010). *Trygghet som en jämställdhetsfråga: Utvärdering av Boverkets regeringsuppdrag: att stärka tryggheten i stads- och tätortsmiljöer ur ett jämställdhetsperspektiv*. (Malmö högskolas

utvärderingsrapporter; 5). Malmö: Malmö Högskola, Centrum för tillämpad arbetslivsforskning, Institutionen för urbana studier.

Göteborgs Stad. (u.å. a). *Boenden för personer med funktionsnedsättning*. Hämtad 10 april 2021, från Göteborgs Stad, <https://goteborg.se/wps/portal/start/funktionsnedsattning/boenden-for-personer-med-funktionsnedsattning?uri=gbglnk%3A20206284330566>

Göteborgs Stad. (u.å. b). *IBIC i Göteborgs Stad*. [Broschyr]. Göteborg: Göteborgs Stad

Göteborgs Stad. (u.å. c). *Individens behov i centrum (IBIC)*. [Broschyr]. Göteborg: Göteborgs Stad.

Göteborgs Stad. (u.å. d). *Introduktion i IBIC - Individens behov i Centrum*. [Broschyr]. Göteborg: Göteborgs Stad.

Göteborgs Stad. (2018a). *Göteborgs Stads plan för jämställdhet 2019-2023*. Hämtad 6e maj, 2021, från Göteborgs Stad, [https://www5.goteborg.se/prod/Stadsledningskontoret/LIS/Verksamhetshandbok/Forfattn.nsf/89BBDE6C63F63FA2C12583D2002F6D50/\\$File/C12574360024D6C7WEBVC2A23R.pdf?OpenElement](https://www5.goteborg.se/prod/Stadsledningskontoret/LIS/Verksamhetshandbok/Forfattn.nsf/89BBDE6C63F63FA2C12583D2002F6D50/$File/C12574360024D6C7WEBVC2A23R.pdf?OpenElement)

Göteborgs Stad. (2018b). *Handlingsplan för arbetet med de mänskliga rättigheterna i Göteborgs Stad 2019-2022*. Hämtad den 6e maj, 2021, från Göteborgs Stad, [https://www5.goteborg.se/prod/Stadsledningskontoret/LIS/Verksamhetshandbok/Forfattn.nsf/C4C25930E09F1A0EC125801B0022CF4A/\\$File/WEBVBHE38C.pdf?OpenElement](https://www5.goteborg.se/prod/Stadsledningskontoret/LIS/Verksamhetshandbok/Forfattn.nsf/C4C25930E09F1A0EC125801B0022CF4A/$File/WEBVBHE38C.pdf?OpenElement)

Göteborgs Stad. (2020). *Göteborgs Stads program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2021–2026*. Hämtad den 5e maj, 2021, från Göteborgs Stad, [https://www5.goteborg.se/prod/Stadsledningskontoret/LIS/Verksamhetshandbok/Forfattn.nsf/36BF8A9E41164A0EC1257EB3004930F2/\\$File/WEBVBVZ37U.pdf?OpenElement](https://www5.goteborg.se/prod/Stadsledningskontoret/LIS/Verksamhetshandbok/Forfattn.nsf/36BF8A9E41164A0EC1257EB3004930F2/$File/WEBVBVZ37U.pdf?OpenElement)

Göteborgs Stad. (2021a). *Ny nämndorganisation 2021*. Hämtad 6e maj, 2021, från Göteborgs Stad, <https://goteborg.se/wps/portal/start/kommun-o-politik/kommunens-organisation/kommunens-organisation-ny/ny-namndorganisation-2021?uri=gbglnk%3A20206284330566>

Göteborgs Stad. (2021b). *Organisation och ledning i förvaltningen för funktionsstöd*. Hämtad 6e maj, 2021, från Göteborgs Stad, <https://goteborg.se/wps/portal/start/kommun-o-politik/kommunens-organisation/forvaltningar/forvaltningar/forvaltningen-for-funktionsstod/organisation-och-ledning-i-forvaltningen-for-funktionsstod?uri=gbglnk%3A2020102182226297>

Inspektionen för vård och omsorg (IVO). (2021). *Vad har IVO sett 2020? Iakttagelser och slutsatser om vårdens och omsorgens brister för verksamhetsåret 2020* (Nr 2021–2). Stockholm: Inspektionen för vård och omsorg. Från <https://www.ivo.se/publicerat-material/rapporter/vad-har-ivo-sett-2020/>

Jämställdhetsmyndigheten. (2021). *Psykisk hälsa och andra aspekter av hälsa—Uppföljning av det jämställdhetspolitiska delmålet om en jämställd hälsa*. (2021:2). Göteborg:

Jämställdhetsmyndigheten. Från
<https://www.jamstalldheitsmyndigheten.se/files/2021/02/Psykisk-ohalsa-och-andra-aspekter-av-halsa-2021-2.pdf>

Kolada. (2021). *Brukarundersökning funktionsnedsättning*. Hämtad den 7e maj, 2021, från Kolada,
https://kolada.se/verktyg/jamforaren/?_p=jamforelse&focus=16699&tab_id=93286

Kvale, S., & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Leth, Göran och Torsten Thurén (2000) *Källkritik för Internet*. Rapport 177. Stockholm: Styrelsen för psykologiskt försvar. Hämtad den 13e maj, 2021, från
<https://rib.msb.se/filer/pdf/27968.pdf>

Lindqvist, R. (2020). *Socialvetenskapliga perspektiv på funktionshinder*. Lund: Studentlitteratur

Listerborn, C. (2002). *Trygg stad: Diskurser om kvinnors rädsla i forskning, policyutveckling och lokal praktik*. Doktorsavhandling, Chalmers Tekniska Högskola. Från
<http://search.proquest.com/docview/2410653440/abstract/94C4CD429C2492BPQ/1>

Lykke, N. (2010). *Feminist studies: A guide to intersectional theory, methodology and writing*. London: Routledge.

McCracken, G.D. (1988). *The long interview*. Newbury Park, Calif.: Sage.

Myndigheten för delaktighet (MFD). (2020). *FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning*. Hämtad den 7e maj, 2021, från MFD,
<https://www.mfd.se/kunskap/manskliga-rattigheter/fn-konventionen/>

Myndigheten för delaktighet (MFD). (2021). Mål och inriktning funktionshinderspolicen. Hämtad den 7e maj, 2021, från MFD,
<https://www.mfd.se/kunskap/funktionshinderspolicen/mal-och-inriktning/>

Nationalencyklopedin. (u.å.). *Trygg*. Hämtad 09 april 2021, från
<https://www.ne.se>

Robinson, S. (2014). Safe at home? Factors influencing the safety strategies used by people with intellectual disability. *Scandinavian Journal of Disability Research*, 16(2), 99–113. doi: <https://doi.org/10.1080/15017419.2013.781958>

Roos, E., Bjerkeset, O., Søndena, E., Antonsen, D. Ø., & Steinsbekk, A. (2016). A qualitative study of how people with severe mental illness experience living in sheltered housing with a private fully equipped apartment. *BMC Psychiatry*, 16(1), 186. doi: <https://doi.org/10.1186/s12888-016-0888-4>

SFS 1993:387. *Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade*. Hämtad 09 april 2021, från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-1993387-om-stod-och-service-till-vissa_sfs-1993-387

SFS 2001:453. *Socialtjänstlag (2001:453) Svensk författningssamling 2001:2001:453 t.o.m. SFS 2021:159—Riksdagen*. Hämtad 19 april, 2021, från

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/socialtjanstlag-2001453_sfs-2001-453

Socialstyrelsen. (u.å.). *Socialstyrelsen—Termbank*. Hämtad 19e april, 2021, från Socialstyrelsen, <https://termbank.socialstyrelsen.se/#results>

Spain, D. (2014). Gender and urban space. *Annual Review of Sociology*, 40, 581–598. doi: <https://doi-org.ezproxy.ub.gu.se/10.1146/annurev-soc-071913-043446>

Sprague, J. (2005). *Feminist methodologies for critical researchers: Bridging differences*. United Kingdom: Rowman & Littlefield.

Sveriges kommuner och regioner. (2020). *Brukarundersökning funktionshinderområdet*. Hämtad 6e maj, 2021, från <https://skr.se/tjanster/merfranskr/oppnajakforelser/socialtjanstbrukarundersokningar/brukarundersokningfunktionshinder.11638.html>

Söder, M., & Grönvik, L. (2008). *Bara funktionshindrad?: Funktionshinder och intersektionalitet*. Malmö: Gleerups.

Tsemberis, S., Rogers, E., Rodis, E., Dushuttle, P., & Skryha, V. (2003). Housing satisfaction for persons with psychiatric disabilities. *Journal of Community Psychology*, 31(6), 581-590. doi: 10.1002/jcop.10067

United Nations. (1948). *Universal Declaration of Human Rights*. I A. Bisset (Red.), *International Human Rights Documents 9th edition* (s. 10-13). Oxford: Oxford University Press

United Nations. (1966). *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights*. I A. Bisset (Red.), *International Human Rights Documents 9th edition* (s. 49-56). Oxford: Oxford University Press

United Nations. (1979). *The Convention of All Forms of Discrimination against Women (CEDAW)*. I A. Bisset (Red.), *International Human Rights Documents 9th edition* (s. 61-69). Oxford: Oxford University Press

United Nations. (2006). *Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD)*. I A. Bisset (Red.), *International Human Rights Documents 9th edition* (s. 205-222). Oxford: Oxford University Press

United Nations. (u.å.). *View the ratification status country by country*. Hämtad den 6e maj, 2021, från United Nations Human Rights Treaty Bodies, https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/Treaty.aspx?CountryID=168&Lang=EN

United Nations Sustainable Development Group (UNSDG). (2003). *The Human Rights Based Approach to Development Cooperation Towards a Common Understanding Among UN Agencies*. Hämtad 6e maj, 2021, från UNSDG, <https://unsdg.un.org/resources/human-rights-based-approach-development-cooperation-towards-common-understanding-among-un>

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Hämtad den 8e maj, 2021, från Vetenskapsrådet,

https://www.vr.se/download/18.68c009f71769c7698a41df/1610103120390/Forskningsetiska_principer_VR_2002.pdf

Winther Jørgensen, M, & Phillips, L. (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur

Intervjuer med tjänstepersoner på förvaltningen för funktionsstöd, Göteborgs Stad

Respondentintervju 1, 2021-03-15

Respondentintervju 2, 2021-03-16

Respondentintervju 3, 2021-03-17

Respondentintervju 4, 2021-03-18

Respondentintervju 5, 2021-03-22

Respondentintervju 6, 2021-03-23

Respondentintervju 7, 2021-03-25

Respondentintervju 8, 2021-03-26

Respondentintervju 9, 2021-03-26

Respondentintervju 10, 2021-03-29

Informantintervju A, "Mattias", 2021-03-17

Bilaga 1: Intervjuguide för respondentintervjuer

Jag heter Frida, och är masterstudent i mänskliga rättigheter vid Göteborgs Universitet. Jag är även stödpedagog och jobbar på BmSS i före detta AFH, vilket har fött mitt intresse för att undersöka dessa frågor på just boendeverksamheter.

Jag vill börja med att berätta lite kort om intervjun. Jag kommer att ställa några frågor till dig utifrån tre olika teman som jag går igenom allteftersom. Det genomgående temat är trygghet och mänskliga rättigheter. Det finns inget rätt och fel i hur du svarar på dessa frågor utan det är dina upplevelser utifrån enhetschefsrollen som är intressanta. Du behöver inte svara på några frågor du inte känner dig bekväm med, och kan när som helst avsluta intervjun om du vill.

Jag kommer att intervjua flera personer i samma roll i Göteborgs Stad. I min uppsats kommer jag att anonymisera svaren – det som kommer att gå att utläsa är att jag har intervjuat x antal enhetschefer i Göteborgs Stad, men jag kommer att i högsta möjliga mån utforma resultatredovisningen så att svaren inte går att spåra till specifika personer.

Är det okej för dig om jag spelar in intervjun? Det är endast jag som kommer att lyssna på inspelningarna, och det är endast i syfte att transkribera och utforma underlaget till min uppsats.

Har du några frågor innan vi sätter i gång med intervjun?

Bakgrundsfrågor

Vilken typ av BmSS är du chef för? (Gruppbostad/servicebostad)

Hur många BmSS är du chef för och hur många brukare bor på dessa?

Vilken målgrupp bor på ”dina” BmSS?

Hur länge har du arbetat som enhetschef?

Vad är din ålder?

Kön?

Tema 1: Trygghetsskapande arbete på BmSS utifrån chefsperspektivet

På vilket sätt jobbar du i rollen som enhetschef och personalen i verksamheten trygghetsskapande för brukarna?

På vilket sätt jobbar du i rollen som enhetschef och personalen i verksamheten för att realisera brukarnas mänskliga rättigheter?

På vilket sätt jobbar du i rollen som enhetschef och personalen i verksamheten mot ökad jämställdhet för brukarna?

På vilket sätt, om något, tycker du att trygghet hör ihop med jämställdhet och mänskliga rättigheter?

Diskuterar du och personalgrupperna dessa teman med brukarna i åtanke?

Förs samtal med brukarna kring dessa teman?

Vilka utbildningar har personalen gått som kan stärka brukarnas trygghet?

Tema 2: Stadens strategiska arbete i koppling till verksamheten

Vilken roll anser du att denna och liknande verksamheter har i arbetet mot mänskliga rättigheter?

Känner du till några av de styrande dokumenten för mänskliga rättigheter, jämställdhet och delaktighet i Göteborgs Stad? Kan du nämna några?

Bilaga 1: Intervjuguide för respondentintervjuer

Vilken roll, om någon, anser du att dessa styrdokument spelar i den här verksamheten?

På vilket sätt, om något, anser du att stadens strategier för mänskliga rättigheter och jämställdhet sipprar ner på verksamhetsnivå och påverkar brukarnas mänskliga rättigheter?

Tema 3: Jämställd trygghet

Känner du till Sveriges kommuner och Regioners årliga brukarundersökning?

Brukarundersökningen visar att kvinnor – både nationellt och på lokal nivå i Göteborg - känner sig otrygga i högre grad än män på boenden enligt LSS och SoL. Vad är dina spontana tankar kring detta?

Varför tror du att upplevelsen av trygghet skiljer sig mellan kvinnor och män på den här typen av boenden?

Vad anser du att ni gör på verksamhetsnivå för att arbeta mot jämställd trygghet för brukarna?

Vilka ytterligare åtgärder anser du att man skulle kunna ta på verksamhetsnivå för att arbeta mot jämställd trygghet för brukarna?

Tidigare forskning tyder på att brukare som bor på BmSS och liknande typer av boenden ofta upplever sin trygghet på boendet knuten till relationer med andra, framför allt medboende och personal som de träffar regelbundet. Brukarundersökningen från SKR tyder också på att kvinnor i lägre grad känner sig trygga med personalen på boendena. Vad tänker du kring detta?

Slutligen, har du något mer du skulle vilja framföra kring jämställd trygghet nu när vi har haft det här samtalet?

Tack för att du ville medverka i denna intervju!

Bilaga 2: Intervjuguide för informantintervju

Idag har jag några bakgrundsfrågor samt elva frågor som handlar om trygghet, mänskliga rättigheter och jämställdhet i förvaltningen.

I min uppsats kommer jag att anonymisera svaren – jag kommer inte att ha med några namn, och jag kommer att i högsta grad utforma resultatredovisningen så att svaren inte går att spåra till specifika personer. Om det är okej med dig så kanske jag skriver ut ditt yrke?

Är det okej för dig om jag spelar in intervjun? Det är endast jag som kommer att lyssna på inspelningarna, och det är endast i syfte att transkribera och utforma underlaget till min uppsats.

Vad är din befattning och vad innebär den?

Hur länge har du jobbat i den här rollen?

Hur många BmSS finns inom Göteborgs Stad?

Hur många enhetschefer för BmSS arbetar i förvaltningen?

Hur ser könsfördelningen ut bland enhetscheferna?

Vilka styrdokument använder förvaltningen för funktionsstöd i sitt arbete med jämställdhet och mänskliga rättigheter, samt trygghet?

Hur arbetar förvaltningen för att stärka brukarnas mänskliga rättigheter?

Hur arbetar förvaltningen för att uppnå jämställdhet för brukarna?

Hur arbetar förvaltningen trygghetsskapande gentemot brukarna?

Hur ser organisationen ut kring dessa frågor, finns det specifika personer som jobbar enbart med detta i förvaltningen eller arbetar man med dem på ett mer övergripande plan?

Hur påverkar omorganiseringen i staden arbetet med dessa frågor?

Hur har covid-19 påverkat arbetet med dessa frågor?

SKR har ju en brukarundersökning för funktionshinderområdet som Göteborgs kommun har deltagit i de sista två åren. På vilket sätt arbetar man med resultaten för undersökningarna? Används de för att sätta in åtgärder?

Undersökningen visar att kvinnor – både nationellt och på lokal nivå i Göteborg - känner sig otrygga i högre grad än män på BmSS. På vilka sätt arbetar man i förvaltningen med jämställd trygghet?

Ser du att det finns användningsområden för enkätresultaten som inte utnyttjas idag?

På vilket sätt kan resultaten användas i utvecklings- och förbättringsarbete för att förbättra jämställdhet och mänskliga rättigheter för brukarna på BmSS?